МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ДОКЛАД

ЗА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ В БЪЛГАРИЯ ЗА 2021 г.

гр. София

2022 г.

1. УВОД **стр. 3**

2. ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ПО РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ **стр. 4**

2.1. Национален съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет към МС **стр. 5**

2.2. Координатори по равнопоставеност на жените и мъжете **стр. 6**

2.3. Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. **стр. 7**

2.4. Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2022 г. **стр. 8**

2.5. Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2020 г. **стр. 8**

2.6. Отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България **стр. 9**

2.7. Международна дейност на отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ в Министерство на труда и социалната политика. **стр. 11**

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2030 Г. И НАЦИОНАЛНИЯТ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2022 Г. **стр. 13**

3.1. Приоритетна област 1: Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост **стр. 14**

3.2. Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите **стр. 29**

3.3. Приоритетна област 3: Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения **стр. 35**

3.4. Приоритетна област 4: Борба с насилието и защита и подкрепа за жертвите **стр. 39**

3.5. Приоритетна област 5: Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма **стр. 68**

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ **стр. 92**

УВОД

Докладът за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2021 г. е разработен в съответствие със Закона за равнопоставеност на жените и мъжете (ЗРЖМ) (Обн. ДВ. бр.33 от 26.04.2016 г.).

Министърът на труда и социалната политика *„…координира изготвянето на доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в Република България“* (чл. 7, т. 4), като част от възложените функции да ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, която се определя от Министерският съвет (чл. 5, ал. 1), съгласно ЗРЖМ.

Настоящият доклад съдържа информацията, получена от институции и организации, членове на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет (НСРЖМ). Координирането на процеса по набавянето на информацията и нейното обобщаване в доклад са осъществени от Секретариата на Съвета, който е звено в администрацията на Министерството на труда и социалната политика (МТСП).

Докладът е структуриран в четири части.

Увод, който представлява кратка информация относно равнопоставеността на жените и мъжете, и политиката за насърчаване на равнопоставеността.

Първа част, която включва преглед на координираното от МТСП изпълнение на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете вкл. институционалния механизъм, стратегическата рамка, ключови дейности и др.

Втората част систематизира получената от компетентните институции и организации информация за изпълнение на политиката съгласно петте приоритетни области на основния програмен документ на държавната политика актуален за 2021 г. - Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода (приета с РМС № 969 от 30 декември 2020 г.): равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите, и преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.

Последната част е заключението, което представлява кратко обобщение на цялостната налична информация относно държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете и очертава ключовите насоки за изпълнение на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете.

2. ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА ПО РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ

Националният институционален механизъм в България е регламентиран в Закона за равнопоставеност на жените и мъжете с оглед оптимизиране разпределението на отговорностите между съответните органи, ресурсите и управлението на процеса на провеждане на дългосрочна и единна държавна политика за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете.

Министерският съвет определя политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, чиято координация е възложена на министъра на труда и социалната политика.

Отдел "Равни възможности, антидискриминация и социални помощи" (РВАСП) в дирекция "Политика за хората с увреждания, равни възможности и социални помощи" (ПХУРВСП) на Министерството на труда и социалната политика (МТСП), наред с другите си отговорности разработва и координира изпълнението на държавната политика в областта на равните възможности, анализира и оценява съответствието на законодателството на Република България със законодателството на Европейския съюз в областта на равните възможности, разработва нормативни актове и програмния бюджет на министерството в тази област, и др. Отдел РВАСП отговаря и за организирането, координирането, участва в разработването и анализирането на изпълнението на Националните планове за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете. Участва в комисии, работни групи, както и в програми в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията на европейско и национално ниво. Отделът работи в тясно сътрудничество със служители на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, определени като „координатори по равнопоставеност на жените и мъжете", съгласно чл. 8 (1) от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете и чл. 7 (1) от Правилника за

устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС, приет с Постановление №302 от 15 ноември 2016 г.

Отделът е и секретариат на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет.

2.1. Национален съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет[1] към МС

Освен това, законът определя и **Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към Министерския съвет[2] към МС** (ПМС № 313 от 17.11.2004 г., обн., ДВ, бр. 104 от 26.11.2004 г.) като орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централните и териториалните органи на изпълнителната власт, и структурите на гражданското общество. Членовете му са представители на всички министерства, различни държавни и изпълнителни агенции и други органи, създадени със закон (ДАЗД, ДАБ, НОИ, НСИ, КЗД, СЕМ, Омбудсманът на Република България, НКБТХ и БАН); представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище; Националното сдружение на общините в Република България; и юридически лица с нестопанска цел, чийто предмет на дейност е в съответствие с приоритетите на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете, определени при условията, критериите и по реда, регламентирани в Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет (4-годишен опит в изпълнение на програми и проекти в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и да осъществяват дейности с национално значение в тази област). Отдел “Равни възможности, антидискриминация и социални помощи” (РВАСП) е секретариат на Националния съвет. През 2021 г. са проведени 4 онлайн заседания на НСРЖМ.

През 2021 г. поименният състав на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС е актуализиран два пъти през месец юни и месец октомври със заповед № РД-02-103 от 15.06.2021 г. и заповед № РД-02-163 от 22.10.2021 г. на министъра на труда и социалната политика. Информация за поименният състав на

[1] https://saveti.government.bg/web/cc_19/1

[2] https://saveti.government.bg/web/cc_19/1

НСРЖМ към МС може да намерите на интернет страницата на консултативните съвети към МС: https://saveti.government.bg/web/cc_19/1

Изготвена и одобрена е и Годишна работна програма на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете за 2022 г.

За повече информация относно работата на Съвета и свързани документи: http://www.saveti.government.bg/web/cc_19/1.

2.2. Координатори по равнопоставеност на жените и мъжете

През 2021 г. отдел РВАСП продължи да работи в тясно сътрудничество със служители на централните и териториалните органи на изпълнителната власт, определени като ***„координатори по равнопоставеност на жените и мъжете“***, съгласно чл. 8 (1) от Закона за равнопоставеност на жените и мъжете и чл. 7 (1) от Правилника за устройството, организацията и дейността на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете към МС, приет с Постановление №302 от 15 ноември 2016 г. В централните органи на изпълнителната власт и всичките 28 областни администрации има служители определени за координатори по равнопоставеност на жените и мъжете. Функциите им като такива са вписани и в длъжностните им характеристики. . Те са част от институционалния механизъм в България.

През отчетния период е осъществено е актуализиране на състава на служителите, които изпълняват функциите на координатори по равнопоставеност на жените и мъжете на национално и областно ниво. През 2021 г. координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете на национално и областно ниво са около регионално ниво на около 87 души в т.ч. 37 координатори на областно и 50 на национално ниво.

Съгласно чл. 7. от ЗРЖМ министърът на труда и социалната политика ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика по равнопоставеност на жените и мъжете. В изпълнение на функциите на координатори по равнопоставеност на жените и мъжете служителите по ал. 1 от чл. 8 от ЗРЖМ си сътрудничат с Министерството на труда и социалната политика. Отдел РВАСП осъществява постоянна текуща комуникация с координаторите по равнопоставеност на жените и мъжете.

2.3. Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.

Стратегическата рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете също е регламентирана в ЗРЖМ. През 2021 г. е актуална и действаща **Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г.**, приета с РМС № 969/30.12.2020 г., чиято цел е да допринесе за постигането на фактическа равнопоставеност на жените и мъжете в България, чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика.

Националната стратегия се състои от седем части, в които са очертани политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, състоянието и предизвикателствата пред равнопоставеността на жените и мъжете, визия, водещи принципи, стратегическа цел, приоритетни области и ключови действия, механизъм за прилагане, наблюдение на изпълнението, оценка на стратегията и индикатори. Тя има рамков характер и задава насоките за действия в съответните пет приоритетни области посочени по-горе.

Стратегията е съотносима както с националното законодателство, така и със стратегически документи и програми, които имат отношение към равнопоставеността на жените и мъжете. Тя кореспондира и с международни документи в областта на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и правата на човека, към които Република България се е присъединила и има ангажименти за тяхното прилагане. Стратегията отчита препоръките на контролните механизми на международните организации отправени към България, доколкото съответстват на националното законодателство, в рамките на състоялите се прегледи по конвенции на ООН в областта на правата на човека, засягащи равнопоставеността на жените и мъжете.

Стратегията се вписва в контекста на правната и политическа рамка на Европейския съюз по отношение на равнопоставеността на жените и мъжете, която е основна ценност на ЕС, основно право и ключов принцип на Европейския стълб на социалните права[3]. За периода 2020-2025 г. Европейският съюз предвижда редица мерки, очертани в Европейската стратегия за равенство между половете[4], като

[3] Равнопоставеността на жените и мъжете е заложена в Договора за Европейския съюз (чл. 3), Договора за функционирането на Европейския съюз (чл. 8, 10, 19 и 157), Хартата на основните права на ЕС (чл. 21 и 23), Европейски стълб на социалните права (втори ключов принцип и се съдържа в други ключови принципи).

[4] Европейска стратегия за равенство между половете за периода 2020-2025 г. на Европейската комисия е оповестена на 05.03.2020 г. Документът очертава работата на Европейската комисия по темата, целите на политиката и ключовите действия. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152

насърчаване участието на жените в икономиката, намаляване на разликите в заплащането, равновесие между професионалния и личния живот и др., които кореспондират и с националните приоритети.

2.4. Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2022 г.

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. се изпълнява чрез **Националният план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2022 г.**, приет с РМС на МС №454 от 17 юни 2021 г. Той следва принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия и има за цел провеждане на единната политика по равнопоставеност на жените и мъжете чрез изпълнение на включените в него мерки на различни институции и организации.

Мерките са структурирани в пет приоритетни области: равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост, намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите, насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на взимане на решения. Сред приоритетните сфери са още борбата с насилието и защитата и подкрепата на жертвите, както и преодоляването на стереотипите по пол и сексизма в различни области на обществения живот.

Националният план е част от реализацията за отключващите условия за средствата от Европейския съюз (РМС №368 от 25.06.2019 г.). Гарантирането и насърчаването на равенството в третирането и възможностите между жените и мъжете във всички области е залегнало и в най-новия инструмент за възстановяване от последиците от пандемията, а именно Плана за възстановяване и устойчивост на Република България.

2.5. Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2020 г.

Информация за изпълнението на поставените цели, задачи и дейности по всяка заложена в плана мярка се включва в ежегодните Доклади за равнопоставеността на жените и мъжете.

През 2021 г. с протокол № 54, Министерски съвет прие Доклад за равнопоставеността на жените и мъжете в България за 2020 г. Документът отразява

резултатите от изпълнението на политиките за повишаване на участието на жените на пазара на труда, намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите, както и насърчаването на равенството в процесите на вземане на решения. Сред приоритетните области в документа са още борбата с насилието, основано на пола, и промяната на обществените стереотипи спрямо жените и мъжете.

В доклада е отчетено, че броят на заетите на възраст 15 и повече навършени години през 2020 г. е 3,122 млн. души. Статистиката показва, че безработните на възраст 15 – 64 навършени години през 2020 г. са били 166 100 души, спрямо 170 800 души през 2018 г. Коефициентът на безработица при населението на 15-64 навършени години през 2020 г. е 5,2%, като за жените той е 4,8 %, а за мъжете – 5,5%.

Акцент в доклада е поставен върху изпълнението на Закона за равнопоставеност между мъжете и жените. Отчетена е и дейността на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерския съвет, който е орган за осъществяване на консултации, сътрудничество и координация между централните и териториалните органи на изпълнителната власт и структурите на гражданското общество.

2.6. Отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България

През 2021 г. МТСП проведе за четвърти пореден път процедурата за избор на институции и организации носители на Отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете.

Отличителният знак е морална награда, символ на престиж и стимул за институциите/организациите да подобрят своето управление, в съответствие с постигането на равнопоставеност за всички. Знакът представлява материален носител с морална стойност във формата на плакет и лого с изписана годината на получаване, които отличените институции/организации ще могат да използват при популяризирането на своята дейност.

Основната цел на присъждането на Отличителния знак е да се насърчат усилията на все повече институции/организации, както и конкуренцията между тях,

което на свой ред да доведе до по-ефективни политики, насочени към постигане на равнопоставеността на жените и мъжете в България.

В изпълнение на утвърдените на 27 ноември 2017 г. Условия и ред за получаване на отличителен знак за значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете и със заповед на министъра на труда и социалната политика беше назначена Комисия за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедура за получаване на отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България (Комисията).

Комисията осъществи следните дейности:

1. Разработи и прие Вътрешни правила за разглеждане и оценка на постъпилите кандидатури по Процедурата.

2. Разгледа и оцени постъпилите от кандидатите документи и осъществи подбор на участниците по Процедурата

3. Изготви Доклад за дейността на Комисията, който включва списък на кандидатурите, отговарящи на обявените условия за кандидатстване.

През 2021 г. с отличителен знак от институциите/организациите със значими постижения в ефективното изпълнение на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете в Република България в категория „държавни институции (централна и местна власт)“ е отличен **Националният осигурителен институт (НОИ).** НОИ има 25 години опит в областта на управление на държавното обществено осигуряване в Република България. Политиката за равни възможности е принцип в управлението на института от неговото основаване и се спазва стриктно. НОИ насърчава равните възможности и липсата на дискриминация при подбора на кадри, професионалното израстване, осигуряването на възможности за обучение, оценка и заплащането на персонала и ежедневната делова комуникация, като през последните години работи активно за развитието на възможностите за съчетаване на професионалния и личния живот на служителите.

Институцията има приети кодекс за поведение на служителите, вътрешни правила за обучение и професионална квалификация на служителите, вътрешни правила за набиране, подбор и назначаване на служители, с ясни и прозрачни критерии, и вътрешни правила за работа при условия на работно време с променливи граници и вътрешни правила за провеждане на студентски стажове. Над 26% от служителите са

били включени през предходната година в програми и семинари за развитие на експертния потенциал и лидерски умения. Съгласно представената информация съотношението между мъжете и жените в организацията е 50%:50% при ръководството, основано на изборен принцип, и 61%:39% при висшите държавни служители.

НОИ има система за наставничество, в т.ч. чрез програми „Старт на кариерата“ и студентски стажове.

Организацията е член на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към МС, като допринася активно за развитието на политиката.

Цялостната информация относно политиката по равнопоставеност на жените и мъжете е достъпна на интернет страницата на Министерството на труда и социалната политика в раздел „Равни възможности“ и на Портала за консултативни съвети към МС.

2.7. Международна дейност на отдел „Равни възможности, антидискриминация и социални помощи“ в Министерство на труда и социалната политика.

МТСП координира изпълнението на редица международни ангажименти на Република България в областта на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминацията. Представители на МТСП участват в различни европейски комитети, работни групи и мрежи по въпросите на равнопоставеността между жените и мъжете и антидискриминацията, във форуми и инициативи и изпълняват други дейности във връзка с международните ангажименти на страната в сферата на тази политика.

С оглед въведените нови изисквания за безопасност и други мерки, предназначени да сведат до минимум физически контакт през 2021 г. служители в отдел РВАСП в МТСП, определени за членове на комитети, комисии и работни групи на Европейско ниво, по въпросите на равнопоставеността на жените и мъжете и антидискриминация осъществяваха участията си основно в онлайн среда.

През 2021 г. служители в отдел РВАСП в МТСП, определени за членове, взеха участие в заседанията на:

1. **Комисия по равенството между половете към Съвета на Европа.** Тя е създадена в рамките на Трансверсалната програма за равенство на половете от 2012 г. на СЕ с цел да насърчава прилагането на стандартите за равнопоставеност между жените и мъжете в СЕ и държавите членки.

2. **Група на високо ниво по въпросите на равенството между половете към ЕК.** Сред основните задачи на групата е и подкрепа на председателствата при

идентифицирането на съответните области на политиката и теми, които да бъдат разгледани. Тя е и основен форум за планиране на стратегическо проследяване на Пекинската платформа за действие, включително разработването на индикатори и подпомага Европейската комисията при подготовката на Доклада за равнопоставеността между жените и мъжете в ЕС.

3. Група на високо равнище по недискриминация, равенство и разнообразие към ЕК и подгрупите към нея. Групата е постоянно действаща структура, създадена през 2015 г. с няколко основни цели, а именно да съпътства разработването и изпълнението на политики и програми на национално ниво и на ниво Европейски съюз, насочени към борба с дискриминацията, насърчаване на равенството и многообразието, също така да задълбочи сътрудничеството и координацията между съответните органи на държавите-членки и Комисията по въпросите, свързани с постигането на разнообразие и пълното равенство на практика и премахване на дискриминацията. Не по-малко важни са и целите на групата, свързани с обмена на опит и добри практики по въпроси от общ интерес, съгласуваността на усилията за равенство и борба срещу дискриминация между членовете на групата, председателството, Съвета, Европейския парламент, Европейската комисия и Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA).

4. Консултативния комитет по равнопоставеност на жените и мъжете към ЕК, чиято цел е да подпомага Европейската комисията при формулирането и осъществяването на дейностите на Европейския съюз, насочени към насърчаване на равенството между жените и мъжете и да насърчава текущия обмен на опит, политики и практики между държавите от ЕС и различните заинтересовани страни.

5. Отдел РВАСП, МТСП участва в работата на **Европейския институт за равенство между половете** (ЕИРП)**.** От 2019 г. България участва със свой представител в **Управителния съвет на Европейския институт за равенство между половете**. Страната има участник и в **Експертният форум на ЕИРП**, който обединява експерти от институциите в държавите членки, отговорни за политиката по равнопоставеност на жените и мъжете. През 2021 г. продължи работата на **Тематичната мрежа за интегриране на принципа на равнопоставеността на жените и мъжете към ЕИРП**, където също участва представител на отдел РВАСП, МТСП.

6. Отделът за равни възможности, антидискриминация и социални помощи осигурява и участието на МТСП в работата на **Комитета по социална закрила към ЕК** и на подгрупата по индикаторите към този Комитет.

Отделът изготвя становища относно заседанията на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO), Комитета на постоянните представители (или съкр. КОРЕПЕР) и активните досиета.

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2030 Г. И НАЦИОНАЛНИЯТ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА НА ЖЕНИТЕ И МЪЖЕТЕ 2021-2022 Г.

Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. има рамков характер и задава насоките за действия в пет приоритетни области: равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост; намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите; насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.

Основната цел на Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2022 г. е провеждането на единната политика по равнопоставеност на жените и мъжете чрез изпълнение на включените в него мерки на различни институции и организации. Той следва принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2030 г. Съотносим е с националното законодателство и със стратегически документи и програми, които имат отношение към равнопоставеността на жените и мъжете и кореспондира с международни документи в областта на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и правата на човека, към които България се е присъединила и има ангажименти за тяхното прилагане.

И двата документа са публикувани на интернет страницата на Министерството на труда и социалната политика в Политики „Равни възможности“.

Приоритетна област 1: Равнопоставеност на жените и мъжете на пазара на труда и равна степен на икономическа независимост

В периода 7.09.2021 – 10.10.2021 г. в Република България се проведе 18-то преброяване на населението и жилищния фонд, което е част от дейността на Националната статистическа система и Европейската статистическа система и осигурява надеждна и изчерпателна информация за броя и характеристиките на населението и жилищния фонд на страната към определен момент. Преброяването е източник на информация по определени социални, демографски и икономически признаци на ниско териториално ниво, както и за различни подгрупи от населението.

Според предварителната оценка, направена от Националния статистически институт населението на България е 6 520 314 души (3 122 957 мъже и 3 397 357 жени). Оценката макар и предварителна потвърждава задълбочаването на негативните демографски тенденции, а именно намаляване и застаряване на населението и обезлюдяване на отделни територии вследствие на ниската раждаемост и миграционните процеси. Спрямо предишното преброяване през 2011 г. населението е намаляло с 11.5 % или с 844 256 души.

Държавната институция, която работи за създаването на просперираща и социално отговорно общество, в което има място за всеки е **Министерството на труда и социалната политика** (МТСП). То е единствената институция, която прилага иновативни социални политики, чрез които създава условия за намаляване на разликите в участието на лица и групи от населението в икономиката и обществото, като: подкрепя уязвимите лица и групи за намаляване на неравенствата; предоставя адекватни модели на социална закрила и защита, отговарящи на глобализацията, дигиталната трансформация и променящите се демографски условия; осигурява стабилна и приобщаваща среда на гражданите. Към министъра на труда и социалната политика функционират общо 10 второстепенни разпоредители с бюджет, чрез които се реализират утвърдените политики. Сред тях е и **Агенция по заетостта**, която отговаря за изпълнение на държавната политика за насърчаване на заетостта, защитата на пазара на труда, професионалното ориентиране и обучението на възрастни и извършване на посредническа дейност по информиране и наемане на работа.

МТСП реализира дейност в 6 области на политики, като една от тях е п**олитиката в областта на пазара на труда.** Ключовите дейности в политиката са насочени към с*ъздаване на качествени и устойчиви работни места с достойно заплащане, здравословни и безопасни условия на труд, и възможности за кариерно развитие.* Действията на политиката са съобразени с изискванията на Закона за насърчаване на заетостта[5] (ЗНЗ), който урежда обществените отношения при: насърчаването и запазването на заетостта, професионалното ориентиране и обучението на възрастни, посредничеството по информиране и наемане на работа в Република България и в други държави на български граждани и тн.т.

Когато говорим за подобряване на икономическа активност, повишаване на заетостта и намаляване на безработицата е важно да отбележим, че през 2021 г. възстановяването на пазара на труда от кризата, предизвикана от разпространението на COVID-19, се забавя. Мерките, въведени от правителството, ограничиха ръста на безработицата, но предкризисните нива на основните показатели на пазара на труда в областта на заетостта и безработицата все още не са достигнати.

По данни на НСИ икономически активното население на възраст 15-64 г. през 2021 г. е 3 155.3 хил. Коефициентът на икономическа активност е 72%. Стойността на показателя за мъжете през 2021 г. е 76.2%, а за жените - 67.7%.

През 2021 г. броят на заетите лица на възраст 15-64 г. е 2 986.7 хил. Заетите лица на възраст 20-64 г. са 2 976.8 хил. Коефициентът на заетост за населението на възраст 15-64 г. е 68.1%, а за възрастовата група 20-64 г. - 73.2%. През 2021 г. коефициентът на заетост за жените (15-64 г.) е 64.2%, а за мъжете от същата възрастова група - 72%. За възрастовата група 20-64 -г. коефициентът на заетост по пол е 68.9% за жените и 77.3% за мъжете.

През 2021 г. по данни на НСИ броят на безработните лица от групата 15+ г. е 171.1 хил. Коефициентът на безработица е 5.3%. Стойността на показателя за жените е 5%, а за мъжете - 5.5%.

През периода януари-декември 2021 г. средномесечният брой на безработните, регистрирани в бюрата по труда, е 181 486, като в сравнение със същия период на предходната година се наблюдава намаление с 24.8%. Делът на безработните жени е 56.3%. Средномесечното равнище на безработица за периода януари-декември 2021 г. е 5.5%, с 1.9 п.п. по-ниско спрямо същия период на 2020 г.

[5] https://lex.bg/laws/ldoc/-12262909

През 2021 г. **Дирекция „Политика на пазара на труда и трудова мобилност“ в МТСП** отчита, че не е реализирала нови мерки с фокус върху насърчаване на равнопоставеността между жените и мъжете на пазара на труда. Въпреки че мерките и действията в политиката по заетостта не адресират пряко равнопоставеността на жените и мъжете на пазара на труда, те подобряват достъпа до заетост и подпомагат балансираното участие на двата пола.

С цел ограничаване на негативните ефекти от COVID-кризата през 2021 г. бе осигурена навременна и ефективна подкрепа на предприятията и хората за запазване на заетостта и доходите чрез мерки в социалната област. Работещите жени, както и работещите мъже в предприятия, засегнати от кризата, са подпомогнати по реда и условията на мярката, придобила публичност като „60/40“. Мярката е усъвършенствана през 2021 г., за да бъде по-ефективна подкрепата. По данни от Националния осигурителен институт, в периода март 2020 г. – януари 2022 г. по мярката е запазена заетостта на 53 519 ср. мес. брой жени и на 53 161 ср. мес. брой мъже.

Устойчивата интеграция на пазара на труда на безработните жени, както и на безработните мъже се подпомага чрез широк спектър от услуги, които са съобразени с техния индивидуален профил и специфичните трудности, пред които са изправени. На лицата се предоставят услуги по информиране и консултиране, те се мотивират за активно поведение на пазара на труда, насочват се към свободни работни места в реалната икономика, програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, включват се в обучение за развитие на уменията.

През 2021 г. Агенцията по заетостта продължи успешната реализация на проект „Родители в заетост“ по ОП РЧР 2014-2020 г. Проектът допринася за постигането на по-добър баланс между работа и личен живот при родителите, чрез осигуряване на грижи за техните деца.

В Закона за насърчаване на заетостта е регламентирана конкретна мярка – чл. 53а, която осигурява финансови стимули за работодатели, които разкриват работни места и наемат на пълно или непълно работно време самотни родители/осиновители и майки/осиновителки с деца до 5-годишна възраст. През 2021 г. по условията на мярката са финансирани част от разходите на работодателите за трудови възнаграждения, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровките за сметка на работодателя за период до 6 месеца.

Безработните жени и безработните мъже имат равен достъп и участват във всички програми, проекти и насърчителни мерки за обучение и заетост, които се финансират

със средства от държавния бюджет. Те участват активно и в обучение - обучение за придобиване на професионална квалификация, обучение за придобиване на ключови компетентности, обучение на работното място (стажуване – за лица с квалификация и без трудов опит по професията, чиракуване под ръководството на наставник – за лица с основно и по-ниско образование и без квалификация), обучение чрез работа (дуално обучение) и др.

По данни на Агенцията по заетостта през 2021 г. 58.1% от постъпилите на работа безработни лица (224 846) са жени. От успешно завършилите обучение за професионална квалификация, финансирано със средства от държавния бюджет, безработни лица (8 254), жените са 69.5%.

По данни на **Агенцията по заетостта (АЗ)** относно насърчаването на работодателите да наемат на работа самотни родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 5-годишна възраст (чл. 53а от Закона за насърчаване на заетостта) по условията на мярката е осигурена заетост общо на 255 лица, от които 166 са включени през 2021 г.

През 2021 г. 8 254 безработни лица са завършили професионално обучение, финансирано със средства от държавния бюджет, от които 69,5% (5 737) са жени.

С оглед осигуряването на възможности за заетост на безработни лица през 2021 г. са постъпили на работа 224 846 безработни лица, включително на работни места в реалната икономика, както и по програми, проекти и мерки, финансирани със средства от държавния бюджет и по ОП РЧР 2014-2020 г.; от тях жените са 58.1% (130 667).

В изпълнение на мярката за насърчаване на безработни лица, включително младежи ползващи социални или интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа, завършили образованието си, за наемане на работа в населено място, отстоящо на повече от 50 км. от населеното място по настоящ адрес чрез предоставяне на средства за такси за детски ясли, детски градини, наем на жилище, такси за ползване на интернет (чл. 42, ал.3 от Закона за насърчаване на заетостта) по данни на АЗ е подкрепена заетостта общо на 42 лица, от които 35 са включени през 2021 г.

По данни на **дирекция „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд“ в МТСП** във връзка с настоящата приоритетна област и мярка 12 „Усъвършенстване на нормативната база за по-добро съвместяване на професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи“ от Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2021-2022 действащото трудово законодателство създава редица благоприятни условия за

насърчаване на пълноценното участие на жените и мъжете на пазара на труда, включително и чрез постигане на баланс между техния професионален и личен живот. Въведени са различни видове платен отпуск за родителите (за бременност и раждане, отпуск за бащите при раждане и осиновяване, отпуск за отглеждане на дете, както и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст), както и възможността след завръщането си от отпуск работникът или служителят да се предложи на работодателя изменение на продължителността и разпределението на работното време за определен срок или други изменения на трудовото правоотношение, които да улеснят завръщането на работа.

С цел осигуряване на по-голяма гъвкавост, позволяваща баланс на трудовия и личния живот се изготвени предложения за усъвършенстване на трудовото и осигурителното законодателство, които са в съответствие с приетата през 2019 г. Директива 2019/1158/ЕС относно равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и за отмяна на Директива 2010/18/ЕС на Съвета.

С подготвения от МТСП Закон за изменение и допълнение на Кодекса на труда се предвижда осигуряването на индивидуално право на бащата (осиновителя) да ползва отпуск за отглеждане на дете, като се насърчава балансираното участие на родителите при полагане на грижи за дете до 8-годишна възраст в семейна среда. Гарантира се и правото на работниците или служителите, които се грижат за деца до 8-годишна възраст, или които е необходимо да полагат грижи за родител, дете, съпруг, брат, сестра и родител на другия съпруг или други роднини по права линия поради медицински и други основателни причини, да предлагат на работодателя изменение за определено време на продължителността и разпределението на работното време, преминаване към работа от разстояние и други изменения на трудовото правоотношение, които да улеснят съвместяването на трудовите и семейните задължения. Създава се задължение за работодателя, когато не даде съгласие за изменение на трудовото правоотношение, да уведоми работника или служителя с мотивиран писмен отговор в 14-дневен срок.

Повишаване на участието на жените на пазара на труда и намаляването на разликите в заплащането и доходите води до постигане на равна степен на икономическа независимост. Може да се каже, че във всички страни от ЕС участието на жените на пазара на труда е по-слабо от това на мъжете. Жените в трудова заетост работят по-малко часове и в по-нископлатени сектори и заемат по-ниски длъжности от мъжете, което води

до значителни разлики в заплащането между мъжете и жените и в доходите. Тези различия до известна степен се дължат на дълбоко вкоренените традиционни роли на половете, но и на икономически фактори. Увеличаването на участието на жените в работната сила и повишаването на тяхното равнище на заетост са от първостепенно значение за постигането на висок процент за заетост на населението на възраст между 20 и 64 години. Те могат да дадат тласък на икономическия растеж и да ограничат рисковете за социалните и публичните финанси, свързани със застаряването на населението.

Министерство на правосъдието (МП) гарантира равните възможности за жените и мъжете чрез прилагане на принципа на равнопоставеност на половете при подбор на служители и израстване в кариерата. Данни показват превес на участието на жените в изпълнението на функциите на Министерство на правосъдието в т.ч. и относно изпълнението на ръководни функции. Виж Таблица 1.

Таблица 1: Информация за структурата на служителите на Министерството на правосъдието по основно щатно разписание, актуална към 31.12.2021 г.

№	Показател	Общо:	жени	мъже	% на жените
1.	Брой заети по основно щатно разписание към 31.12.2021 г.	239	191	48	79,91
2.	Брой висши държавни служители към 31.12.2021 г.	16	14	2	87,50
3.	Други ръководни длъжности към 31.12.2021 г.	14	12	2	85,71
4.	Членове на политическия кабинет към 31.12.2021 г.[6]	2	1	1	50
5.	Назначени служители през 2021 г., в т.ч.:	32	24	8	75,00
6.	*назначени служители от конкурси по ЗДСл през 2021 г.*	*7*	*6*	*1*	85,71

[6] *Забележка: По т. 4 в състава на политическия кабинет се включват съветниците към него, но не се включва ръководителят на звеното за връзки с обществеността.*

7.	*назначени държавни служители с тристранно/двустранно споразумение и по заместване*	*11*	*9*	*2*	81,82
8.	*назначени служители по трудово правоотношение*	*14*	*9*	*5*	64.29
9.	Повишени в длъжност държавни служители през 2021 г.	14	6	8	42.86

Забележка: По т. 4 в състава на политическия кабинет се включват съветниците към него, но не се включва ръководителят на звеното за връзки с обществеността.

Министерството на земеделието (МЗ) заявява целенасочено и последователно изпълнение на мерките и дейностите за постигане на равнопоставеност между жените и мъжете. Показателна е ролята на жените в МЗ, като жените на ръководни позиции към 31.12.2021 г. са 56, а мъжете – 26. През 2021 г. 135 жени и 35 мъже са взели участие в различни тематично структурирани обучения за повишаване на професионалната квалификация.

Прилагането на равнопоставеността между жените и мъжете като хоризонтална политика е разписано в Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020) в съответствие с чл. 7 от Регламент (ЕС) 1303/2013 г.

Програмата за развитие на селските райони е основен източник за финансиране на проекти и реализиране на мерки и дейности по изпълнението на заложените социално-икономически цели и по-конкретно постигане на равнопоставеност на жените и мъжете в селското стопанство.

Въпреки това, все още мъжете доминират почти във всички сфери в селското стопанство и поемат водещата роля в управлението на стопанствата. В последно време се наблюдава тенденция жените да отговарят за все по-голяма част от административните задачи, свързани с управлението на стопанството или да управляват сами стопанство или земеделско предприятие. Те успяват да комбинират административните и професионални задължения в стопанството с ролята на майки и домакини.

Като цяло жените допринасят за икономическия растеж в селските райони. За да се включват в нови бизнес начинания и иновации в селското стопанство е необходимо жените да бъдат мотивирани. Това може да се постигне с прилагане на стимулиращи мерки за обучение, осведомяване и консултиране, чрез които наложените с години стереотипи, поставящи социални и културни бариери

пред жените-предприемачи в селското стопанство да бъдат премахнати. Подкрепата на жените от всички възрасти ще подобри жизнеспособността както на земеделските стопанства, така и на селските общности.

В съответствие с политиката на ЕС за развитие на селските райони по целите, приоритетите и политиките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. са планирани и се осъществяват мерки за осведомяване, обучение, консултации, а също така и насърчаване на сътрудничеството за разработване на добри практики и иновации, които се провеждат от Управляващия орган на ПРСР и от Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ). НССЗ е специализирана в предоставянето на консултантски услуги на българските земеделски стопани и предприемачи. Службата предлага комплексен пакет от консултантски услуги, включващ консултации от създаването на земеделското стопанство до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и агроикономически аспект, а също така осъществява информационни мероприятия, обучения и консултации по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Общо проведените през 2021 г. информационни мероприятия, свързани с Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. са 887 бр., с брой на участниците – 8 355 (няма налични данни за разделение по мъже и жени), от които:

• 181 бр. информационни мероприятия проведени от НССЗ с 6 245 участници;

• 706 бр. изнесени приемни по населени места с 2 110 участници.

Общият брой на изготвените през 2021 г. информационни материали е 121.

През 2021 г. в Центъра за професионално обучение към НССЗ са обучени общо 6 лица, чрез 1 курс от 30 учебни часа, от които 5 мъже и 1 жена;

През 2021 г. НССЗ е организирала и провела общо 113 бр. информационно-обучителни събития с научни институти, научно-приложни организации и други институции, организации и експерти, с цел трансфер на знания и технологии към земеделските стопани, като са обучени 5 455 лица, от които:

• 40 бр. присъствени семинара с 641 обучени земеделски стопани (няма налични данни за разделение по мъже и жени);

• 73 бр. онлайн семинара с 4 814 обучени земеделски стопани – от които 2 985 мъже и 1 829 жени.

• Предоставени консултации по ПРСР 2014-2020 г. са 37 273 бр., от които на мъже: 24 7790 бр. и на жени: 12 503 бр.*;

• Консултираните лица по ПРСР 2014-2020 г. през 2021 г. са 11 860 бр., от които 7 757 бр. мъже и 4 103 бр. жени.*

(*не е включена информация за лица, които нямат досиета в информационната система на НССЗ и на които са предоставени консултации дистанционно по телефона или чрез електронна поща).

През програмния период 2014 – 2020 г. по Програмата за развитие на селските райони се прилага мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР), по която са сключени 64 споразумения за изпълнение на стратегии за ВОМР от местни инициативни група от територията на цялата страна. Местните инициативни групи (МИГ) са регистрирани като сдружения с нестопанска цел и по същество представляват публично-частни партньорства, в които участват общините от териториите на съответната МИГ, представители на бизнеса, публичния и нестопанския сектор.

Стратегиите за ВОМР на одобрените през настоящия програмен период 64 местни инициативни групи, включват различни мерки за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), като част от МИГ получават финансиране и от Европейския социален фонд (ЕСФ) и Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) чрез оперативните програми „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР), „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР), „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) и „Околна среда“ (ОПОС).

Общият размер на договорените средства по стратегиите за ВОМР на МИГ са както следва: 121 845 265,89 евро от ПРСР 2014 – 2020 г., 29 293 659,88 евро от ОПИК 2014 – 2020 г., 23 174 262,91 евро от ОПРЧР 2014 – 2020 г., 6 888 450,28 евро от ОПОС 2014-2020 г. и 5 191 550,67 евро от ОПНОИР 2014 – 2020 г.

В процеса на разработване, оценка и прилагане на стратегиите за ВОМР, местните инициативни групи стриктно прилагат хоризонталните принципи на Европейския съюз през програмния период, а именно: 1.Равенството между половете и липса на дискриминация - прилагане на принципа на равенство между половете; допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности и създаване на условия за превенция на дискриминацията. Европейският съюз насърчава равнопоставеността, както между мъжете и жените, така и между представителите на различните малцинствени групи и се стреми да отстрани всички дейности, водещи до неравнопоставеност; 2. Устойчиво развитие (защита на околната среда) – подкрепа за проекти, които допринасят за опазване на околната среда, повишаване на ресурсната

ефективност и смекчаване на последиците от изменение на климата и приспособяване към тях; и 3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността.

В съответствие с първия хоризонтален принцип в политиката за развитие на ЕС през програмния период 2014 – 2020 г. местните инициативни групи са разработили не само недискриминационни правила за усвояване на средствата от стратегиите за ВОМР, но са предприели и действия, насочени към предоставяне на приоритет на младите хора, представителите на уязвимите и малцинствени общности и на жените в селските райони в процеса на финансиране. Това се постига чрез приоритетно финансиране на проекти, които се изпълняват, или чиито крайни ползватели на резултатите/продуктите са жени.

В 30 стратегии за ВОМР (почти половината от всички стратегии, които се изпълняват през настоящия програмен период) на одобрените за финансиране местни инициативни групи, са включени мерки, по които кандидатите – жени получават по-голям брой точки при оценката на проектните предложения. Това дава възможност на жените в селските райони активно да се включват в процеса на усвояване на европейските фондове, насърчава предприемачеството сред жените, създава предпоставки за развитие на умения, натрупване на знания и административен капацитет за управление на проекти, и в крайна сметка води до повишаване на стандарта и качеството на живота на жените в по-слабо развитите райони на ЕС.

По тези 30 стратегии за ВОМР са включени общо 70 мерки, по които се дава приоритет при оценката на проектите, подадени от жени и момичета в селските райони. От тези 70 мерки 64 се финансират със средства от бюджета на ПРСР 2014 – 2020 г., 4 – от бюджета на ОПРЧР 2014 – 2020 г. и 2 от бюджета на ОПИК 2014 – 2020 г. Най-голям дял от мерките са насочени към дейности, свързани с развитие на неземеделските дейности, стимулиране на предприемачеството, насърчаване на малкия бизнес в селските райони, туризма и съхраняване и популяризиране на местни обичаи и занаяти. На второ място по брой мерки, подпомагащи жените, се явяват тези, свързани с производството на земеделска продукция и преработката й в хранителни продукти.

В допълнение, освен чрез предоставянето на финансов ресурс по мерките, включени в стратегиите за ВОМР, местните инициативни групи влияят върху качеството на живота на жените в селските райони чрез активното им участие в управлението на самите МИГ.

Жените участват в много голяма степен в органите на управление на МИГ, като в управителните съвети са 40% от всички членове, а 43 % са жените в общи събрания

(данните са към 30.09.2021 г.). По този начин се укрепва още повече административния капацитет и се развиват уменията за разработване и изпълнение на проекти.

По данни на **Агенцията за хората (АХУ)** с увреждания и в изпълнение на мярка № 6 „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в обичайна работна среда по Националната програма за заетост на хората с увреждания, съгласно чл. 44 от ЗХУ“ са разкрити и приспособени работни места за хора с трайни увреждания. За 40 лица с трайни увреждания, от които 22 жени в работоспособна възраст, са осигурени подходящи условия за труд в обичайна работна среда, за срок от минимум 36 месеца. Осигурена е устойчива заетост и пълноправно включване в обществения живот. През периода се забелязва увеличение на броя на финансираните частни работодатели.

Относно мярка № 7 „Насърчаване на работодатели за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, равен достъп при наемане на жени и мъже с трайни увреждания в специализирана работна среда, съгласно чл. 49 от ЗХУ“ по информация на АХУ 362 жени и мъже с трайни увреждания,от които 196 жени в специализирана работна среда са с подобрени здравословни и безопасни условия на труд, 24 жени и мъже с трайни увреждания, от които 19 жени са преминали обучения за повишаване на квалификацията си и 35 жени и мъже с трайни увреждания, от които 16 жени са наети на разкрити и оборудвани работни места. Всъщност чрез успешно реализираните проектни дейности са подобрени здравословните и безопасни условия на труд на работещите 362 лица с трайни увреждания, от които 196 жени, работещи в специализираните предприятия и кооперации. Повишена е квалификацията на работещите в сферата на дигиталните компетентности, шивашкото производство и други. Разкрити са нови 35 работни места за дълготрайно безработни хора с трайни увреждания. В обучителни курсове за повишаване на квалификацията си са участвали 19 жени с трайни увреждания, работещи в специализирана работна среда. Професионалното обучение от една страна и технологичното обновяване на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания от друга страна, оказа въздействие върху произодителността на труда на работещите жени с трайни увреждания и способства за пълноправното им включване в обществения живот.

По мярка № 8 „Насърчаване на работодатели за осигуряване на равен достъп при наемане на жени и мъже с множество трайни увреждания, с психични разстройства и / или с интелектуални затруднения, в защитена работна среда, съгласно чл. 51. от ЗХУ“ 13 жени с множество трайни увреждания, с психични разстройства и/или с

интелектуални затруднения са наети в защитена работна среда и 30 жени и мъже с множество трайни увреждания, с психични разстройства и/ или с интелектуални затруднения са наети при успешно реализирани проекти.

В създадените два центъра са изградени достъпни и защитени работни места за 13 жени и 17 мъже с множество трайни увреждания, с психични разстройства и/или с интелектуални затруднения. На тези работни места са наети лица с множество трайни увреждания за първи път в трудовия им стаж. Те работят като градинари и озеленителни и помощници в заведение за бързо хранене. Дейностите, в които участват са съобразени с техните индивидуални потребности и възможности за работа. Успешно постигнатите цели на проектите по тази програма подкрепят пълноправното включване в обществения живот, на наетите хора с множество трайни увреждания, с психични разстройства и/или с интелектуални затруднения.

По мярка № 9 „Насърчаване на жени с трайни увреждания (предприемачи) за активно участие по програмата за стартиране на самостоятелна стопанска дейност на Агенция за хората с увреждания, съгласно чл. 46 от ЗХУ“ 7 жени с трайни увреждания са стартирали самостоятелна стопанска дейност, чрез финансирани проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност, а 18 жени и мъже са реализирали проекти в програмата за стартиране на самостоятелна стопанска дейност. С реализираните по програмата проекти се постига реално социално включване за 7 жени с трайни увреждания и 11мъже с трайни увреждания в стопанския и обществен живот на страната. Осигуряват им се постоянни трудови доходи и се подобрява качеството им на живот. На 7 от разкритите и оборудвани работни места са стартирали самостоятелна стопанска дейност жени с трайни увреждания. Постигнат е желания ефект от реализирането на програмата - намалява броят на безработните лица с увреждания и на получаващите социални помощи. Всички бенефициенти по програмата показват устойчиво развитие на стартиралата самостоятелна дейност, което допринася за пълноправното включване на всеки от тях в обществения живот.

По мярка № 10 „Насърчаване на работодатели от специализирана работна среда, наемащи хора с трайни увреждания, при поддържане на Регистър на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания, съгласно чл. 83 от ЗХУ“ 652 жени с трайни увреждания са наети в специализирана работна среда към 31.12.2021г. и 1015 жени и мъже с трайни увреждания са наети в специализирана работна среда към 31.12.2021 г. Към 31.12.2021 г. системата на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания обхваща 206 предприятия и кооперации на хора с

увреждания, в които работят 2 122 лица, от които 48% са лица с трайни увреждания. Регистърът се използва за наблюдение и контрол на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и на дейността, извършвана от тях при изпълнението на целеви проекти и програми, както и за контролиране на разходваните 50 на сто от дължимите осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване на работещите по трудово правоотношение лица в тях. Публичната част на Регистъра се използва за набиране на информация от заинтересованите страни при провеждане на обществени поръчки по Закона за обществените поръчки и от други държавни институции, при изпълнение регламентираните им законови задължения.

По мярка № 11 „Стимулиране на неправителствения сектор за създаване на условия за социално приобщаване на хората с увреждания, съгласно чл. 10, ал. 3, т. 8 от ЗХУ“ 1980 жени с увреждания са включени в мероприятия за рехабилитация и интеграция, а 3800 жени и мъже са включени в мероприятия за рехабилитация и интеграция при финансиране на проекти на неправителствени организации. През отчетния период са реализирани проекти за обучения, относно придобиване на умения за самостоятелен живот, арт-терапия, запознаване с културното наследство и националните постижения, както и мероприятия с публична изява на и за хората с увреждания, където хората с увреждания са преки бенефициенти. Вследствие на успешно реализираните проектни дейности 3 800 лица с увреждания, от които 1980 жени с увреждания са пълноценно рехабилитирани, и са с възможност за по – голяма самостоятелност и пълноценно включване в обществения живот.

В изпълнение на мярката за осигуряване на по-добро съвместяване на професионалния и личния живот на родителите с малки деца посредством „Родители в заетост“ **Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“ в МТСП** в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 отчита, че са подадени, проверени и оценени за допустимост заявления от родители на деца от 0 до 12-годишна възраст, кандидати за включване по проекта. Приложени принципи за равнопоставеност и прозрачност при оценяване на постъпилите заявления от родители на деца от 0 до 12-годишна възраст, при спазени приоритети за включване на родители от уязвими групи на пазара на труда. Подкрепени 7 667 родители с деца чрез включване в проекта. Създадена организация за прием и съхранение на документация за кандидатите за ползване на услугата за осигуряване на детегледач по проекта.

Подписани са 8 274 бр. тристранни споразумения, като общата стойност на активните споразумения е 84 955 058.98 лв. и са сключени 8 182 бр. трудови договори с детегледачи.

Също така, до момента по проекта са предоставени посреднически услуги на 1 758 безработни родители, като 286 от тях са започнали работа, включително и като самонаети/самоосигуряващи се лица.

Като индикатори за изпълнението на мярката са отчетени безработни и неактивни лица, включени в дейности – 8642 (913 мъже, 7729 жени)и безработни и неактивни участници, които при напускане на операцията имат работа – 286 (40 мъже, 246 жени).

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” заявява, че с цел гарантиране на равните възможности и достъп до пазара на труда и реализацията на него на мъжете и жените нормативната база, действаща в Република България, не прави разлика по признак „пол“ между работещите, освен в специфични случаи на защита на жени по време на бременност, раждане и полагане на грижи за малки деца.

Гаранции за равен достъп и възможности за мъжете и жените на пазара на труда са заложени и в разпоредбата на чл. 23 от Закона за насърчаване на заетостта, според която при обявяване на работните места работодателите нямат право да определят условия по признак пол, възраст, народност, етническа принадлежност и здравословно състояние. Изключения се допускат само по отношение на пол, възраст и намалена работоспособност, когато вследствие на естеството на работата полът, съответно възрастта или здравословното състояние, представлява съществен елемент от нея.

По информация на **Министерство на младежта и спорта** през 2019 г. е въведен Регистър на треньорските кадри на основание чл. 9, ал. 1, т. 4 от Закона за физическото възпитание и спорта (ЗФВС). Той е публикуван на интернет страницата на министерството. Данните в него непрекъснато се актуализират поради ежедневното подаване на нови заявления от желаещите да бъдат вписани в регистъра. Въпреки, че няма ограничения по признак пол, за упражняване на треньорската професия се наблюдава по-висок процент на мъжете, които работят като треньори по вид спорт, спрямо жените, ангажирани с треньорската професия. Към 05.04.2022 г. в Регистъра на треньорските кадри са вписани 4 039 лица, от които 2 621 мъже и 1 418 жени.

Министерство на транспорта и съобщенията отчита създаване на равнопоставеност между половете. Премахване на критериите за подбор, позволяващи дискриминация на жените. Избор на най-добрия кандидат, независимо от пола и

повишаване на конкуренцията, в резултат на това е повишен броят на жените при кандидатстване за вакантни длъжности в структурата. Служителите се назначават по недискриминационен по пол критерии.

По данни от кабинета на заместник министър-председателя по ефективното управление броя на заетите щатни бройки в държавната администрация, разпределени по пол е следния:

Таблица 2: Заети щатни бройки в държавната администрация по пол 2021 г.

Заети щатни бройки в държавната администрация по пол – 2021 г.	**Жени**	**Мъже**
Общ брой заети щатни бройки	*66 787*	*65 183*
от тях ръководни заети щатни бройки		
- за висши държавни служители (чл.5, ал. 2 от ЗДСл.)	*1 619*	*864*
- за ръководни длъжности (чл.4, ал. 1 от НПКДА без тези по чл. 5 ал. 2 от ЗДСл.)	*3 849*	*1 795*
- за ръководни длъжности (чл.143, ал. 1, т.3 от ЗМВР)	*318*	*2 828*
- за ръководни дипломатически длъжности (чл.41, ал. 1, т.1, Категория А от Класификатора на дипломатическите длъжности)	*53*	*68*

Източник: Интегрирана информационна система на държавната администрация

През 2021 г. **Държавната агенция за бежанците** при Министерския съвет (ДАБ при МС) проведе дейности, насочени към повишаване на участието на търсещите международна закрила лица, вкл. жени на пазара на труда.

В териториалните поделения на агенцията се организират срещи с работодатели, които желаят да наемат на работа, търсещи международна закрила лица. Експертите по социални дейности на ДАБ провеждат информационни сесии с настанените в центровете лица, като ги запознават с възможностите, които предлагат фирмите за наемане на работа.

Реализирани са 338 информационни сесии и консултации, в т.ч., касаещи трудова реализация. На 97 лица е оказано съдействие за наемане на работа. При спазване на принципа на равнопоставеност на половете, лицата са насочени за включване в проекти на неправителствени организации, които предоставят образователни, културни

и други дейности, подпомагащи търсещите закрила. Проведени са тематични беседи, насочени към промяна на поведението и нагласите относно ролите и отговорностите на жените и мъжете в семейството и обществото.

Приоритетна област 2: Намаляване на разликите по пол в заплащането и доходите

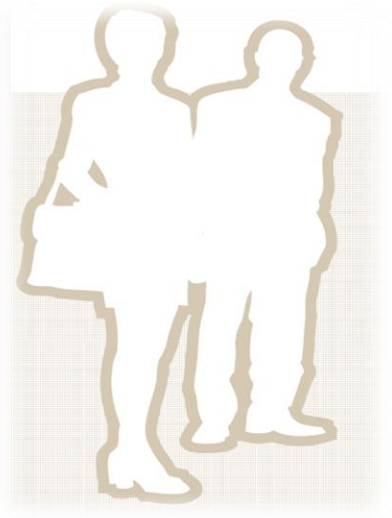

Разликата в заплащането на жените и мъжете представлява разликата между заплатите на мъжете и жените (изчислена въз основа на почасовите възнаграждения в икономиката). Причините, обуславящи разликата в заплащането на жените и мъжете са комплексни и често взаимно свързани: пряка дискриминация, подценяване на труда на жените, сегрегация на пазара на труда, традиции и стереотипи, трудности при съчетаването на професионалния и личния живот. Всички тези фактори оказват влияние върху възнагражденията на жените, кариерното им развитие и техния потенциал на работното място. Всъщност премахването на разликата в заплащането на жените и мъжете е от полза както за работодателите, така и за работещите. Това би довело до създаване на качествени работни места, привличане на най-добрите и най-талантливите работници, създаване на положителна работна среда и увеличаване на производителността и конкурентноспособността.

Съгласно информацията, предоставената от **Националния осигурителен институт** за целите на Доклада еднаквите пенсионни възрасти за жените и мъжете са важен елемент за преодоляване на разликата в размерите на пенсиите, която се наблюдава между половете. В Кодекса за социално осигуряване (КСО) е предвидено изравняването на възрастта за пенсиониране да стане през 2037 г. при достигане на 65-годишна възраст за мъжете и жените.

През 2021 г. продължи повишаването на изискуемите възраст и осигурителен стаж при пенсиониране за всички категории труд:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1 от КСО се повиши с един месец за мъжете до 64 години и 4 месеца и с два месеца за жените до 61 години и 8 месеца;
- Необходимата възраст за придобиване право за пенсия по чл. 68, ал.3 се повиши с 2 месеца до 66 години и 8 месеца за двата пола.
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца до 53 години и 8 месеца;
- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 2 от КСО се увеличи с 2 месеца и стана 39 години за мъжете и 36 години за жените.

С оглед подобряване на адекватността на пенсиите и повишаване на техните размери:

- От 1 януари 2021 г. минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО се увеличи от 250 лв. на 300 лв., което представлява нарастване с 20 на сто. С оглед на това нараснаха и минималните размери и на другите трудови пенсии, които се определят в процент от нея.
- Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, или т. н. „таван на пенсиите“ нарасна от 1 януари 2021 г. от 1200 лв. на 1440 лв. или, с 20 на сто.
- Считано от 1 юли 2021 г., пенсиите, свързани с трудова дейност, отпуснати до края на 2020 г., бяха осъвременени с 5 на сто по правилото на чл. 100, ал. 1 от КСО. Със същия процент бяха увеличени, размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност. Без промяна остана минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО от 1 януари 2021 г. (300 лв.).
- С допълнения в чл. 70 на КСО в сила от 1 септември 2021 г. е изменен начинът за намаляване на осигурителния доход, от който се изчислява индивидуалният коефициент при определяне на размера на трудовите пенсии на лицата, родени след 31 декември 1959 г. и осигурявани в универсален пенсионен фонд (УПФ). Промяната в начина на редукция на индивидуалния коефициент отразява обстоятелството, че лицата, родени след 1959 г., се осигуряват за държавна пенсия с по-нисък размер на осигурителната вноска за риска „старост“, тъй като част от нея постъпва в УПФ с цел получаване на втора допълнителна

пенсия. С оглед равнопоставеност на пенсионерите, се регламентира, че пенсиите, отпуснати с начална дата до 31 август 2021 г. вкл., които са с намален индивидуален коефициент, се преизчисляват служебно, считано от 1 септември 2021 г., като се прилага новият механизъм за намалението на коефициента, ако това е по-благоприятно за пенсионера. Регламентираната промяна цели да се постигне по-малко по размер намаление на индивидуалния коефициент и съответно - по-висок размер на пенсията, отпусната от държавното обществено осигуряване.

- Със Закон за изменение и допълнение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2021 г. и Закон за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2021 г. (обн., ДВ, бр.77 от 16 септември 2021 г.), Народното събрание прие пакет от промени в параметрите на държавната пенсионна система, оказващи съществено влияние върху размерите на пенсиите както през 2021 г., така и занапред. По-важните промени, влизащи в сила от 25 декември 2021 г., са както следва:
  - Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО се увеличава от 300,00 лв. на 370,00 лв. (увеличение с 23,3%). Увеличиха се също и размерите на всички пенсии за трудова дейност в минимален размер и изчислените от тях добавки. Това се отрази благоприятно на доходите на 1 033,4 хил. пенсионери.
  - Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се увеличава от 1440,00 лв. до 1500,00 лв. (увеличение от 4,3%). Това се отрази благоприятно на доходите на 31,1 хил. пенсионери.
  - Процентът за година осигурителен стаж се увеличава от 1,2 на сто до 1,35 на сто за всяка година осигурителен стаж без превръщане и съответната пропорционална част от този процент за месеците осигурителен стаж без превръщане. (увеличение от 12,5%). Това се отрази благоприятно на доходите на 930 300 пенсионери, а в дългосрочен план гарантира по-голяма адекватност на пенсиите на пенсионерите с новотпуснати пенсии.

През 2021 г. средният месечен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст (чл. 68, чл. 68а, чл. 69б от КСО) е 566,92 лв. (мъже – 649,44 лв. и жени – 518,20 лв.).

Коефициент на заместване на дохода от пенсия за осигурителен стаж и възраст, през 2021 г. е 48,5%. Стойностите на коефициента по пол са съответно: мъже – 54,1%

и жени – 45,6%.

Средната продължителност на получаване на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст (3-та кат. труд) през 2021 г. е 27,0 години за жените и 21,4 години за мъжете.

Средният осигурителен доход през 2021 г. е в размер на 1 169,25 лв., като за мъжете размерът му е 1 201,20 лв., а за жените – 1 135,32 лв., или разликата е 5,8 % в полза на мъжете.

Информация за средномесечния брой на пенсионерите и средните основни месечни размери на пенсиите по видове и по пол за 2021 г. е представена в таблицата както следва:

Вид на пенсията	2021 г.	
	Средномесечен брой на пенсионерите	**Среден размер (лв.)**
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст - общо[7]	**1 483 627**	**445,78**
Мъже	550 757	543,78
Жени	932 870	387,91
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване- общо[8]	**438 476**	**316,80**
Мъже	181 031	336,98
Жени	257 445	302,61
3. Пенсии за инвалидност поради трудова злополука и проф. болест- общо	**6 217**	**329,09**
Мъже	3 441	351,56
Жени	2 776	301,23

С оглед подобряване нивото на защита на доходите на получателите на парични обезщетения за безработица:

За осигуряване на подкрепа на безработните лица и повишаване адекватността на паричното обезщетения за безработица, минималният дневен размер на обезщетението за безработица се повиши от 9 лв. на 12 лв. от 1 октомври 2020 г., което

[7] Не са включени пенсиите за стаж и възраст по отменени закони, както и пенсиите от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“

[8] Не са включени пенсиите по отменени закони

е ръст от 33%. Увеличения размер се запазва и през 2021 г., а максималният дневен размер се запазва в размер на 74,29 лв.

В структурата на безработните лица с право на парично обезщетение за безработица, разпределени по пол, делът на жените е перманентно преобладаващ, независимо от изменението в абсолютния брой на регистрираните лица. През 2021 г. средномесечният брой на лицата с право на парично обезщетение за безработица е бил 181 487 души, в т.ч. 77 701 (42,8%) мъже и 103 786 (57,2%) жени. Средният месечен размер на паричните обезщетения за безработица получавани от жени е 512,29 лв. при 622,35 лв. за мъжете.

Тези данни потвърждават факта, че жените са по-слабо представени в заетостта като цяло и по-често са наемани в сферата на услугите – сектор, който беше силно засегнат от ограничителните мерки въведени в отговор на пандемията от Ковид 19 и съответно те остават по-застрашени от загуба на работа включително и в условия на криза.

Дирекция „Жизнено равнище, демографска политика и социални инвестиции“ в МТСП отчита, че с оглед одобряване на информираността по отношение на равнището на заплащане на мъжете и жените по икономически дейности и квалификационни групи професии е изготвена информация за брутната годишна заплата по пол икономически дейности А21 и квалификационни групи професии за 2018 г. от Наблюдението „Структура на заплатите“. По отношение на одобряването на информираността за работещите на минимална работна заплата мъже и жени по икономически дейности дирекцията е изготвила информация за относителния дял на наетите на минимална работна заплата по пол и икономически дейности А21 за 2018 г. от Наблюдението „Структура на заплатите“. Освен това е изготвила информация за риска от бедност по пол по области и райони на планиране за 2020 г. относно подобряването на информираността по отношение на риска от бедност при мъжете и жените по области и райони на планиране. Дирекцията отчита и изготвената информация за риска от бедност сред заетите лица по пол, общо и по райони на планиране.

По данни на **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” с**поред чл. 243, ал. 1 от Кодекса на труда (КТ) жените и мъжете имат право на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд. Разпоредбата на чл. 243, ал. 2 от КТ изрично въвежда законово изискване принципът за равно заплащане при еднакъв или равностоен труд на мъжа и жената да се прилага по отношение на всички плащания по трудово

правоотношение. Съгласно чл. 1, б. „а” от Конвенция № 100, озаглавена „Равно заплащане“, терминът „заплащане” за целите на Конвенцията включва обикновената, основната или минималната работна заплата и всички други възнаграждения, плащани пряко или косвено, в брой или в натура от работодателя на трудещия се за неговия труд.

Работодателите следва да прилагат еднакви критерии за оценка на целия персонал, споразуменията за възнагражденията трябва да са разбираеми и прозрачни, а прилаганите критерии следва да отчитат естеството и вида на работата и да не съдържат дискриминационни елементи.

Предвид обстоятелството, че трудовите възнаграждения се договарят индивидуално между работниците и служителите и работодателите, често се установява липса на информация относно индивидуализираната система за заплащане, прилагана от работодателя. Това създава предпоставки за увеличаване на различията в заплащането между служителите на сходни нива.

Чл. 2 от Директива 75/117/ЕИО изрично предвижда задължение за държавите членки да въведат в националните си правни системи необходимите мерки, за да дадат възможност на всички работници или служители, които смятат, че са ощетени поради неприлагането на принципа за равностойно заплащане, да предявяват своите претенции по съдебен ред след евентуалното сезиране на други компетентни органи. Такава възможност е гарантирана в българското законодателство със Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр.). Раздел I на глава II от ЗЗДискр. е посветен на защитата от дискриминация при упражняване на правото на труд. Разпоредбата на чл. 71, ал. 1 от ЗЗДискр предвижда, че извън случаите по раздел I на ЗЗДискр, всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска установяване на нарушението, осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения или обезщетение за вреди.

Министерство на транспорта и съобщенията (МТС) отчита като постигнат резултат повишаване доходите и независимостта на жените чрез уеднаквяване на заплащането и доходите на жените и мъжете. Регулиране на заплатите на жените по хоризонтала на структурната верига. Постепенно увеличение доходите на жените. Критерии при определяне на заплащането са допустимите нормативни граници и трудовия стаж и опит.

Министерство на отбраната (МО) отчита провеждането на отраслови съвети

при осъществяване сътрудничеството и взаимодействието със синдикалните организации. През 2021 г. е подписан Колективен трудов договор, в който няма разлики за жени и мъже в заплащането и доходите.

Продължава поддържането на ефективна система за адаптация на освободените от военна служба военнослужещи. Проведени са 27 информационни събития и 25 освободени военнослужещи са регистрирани и устроени на работа чрез дирекции „Бюро по труда“. МО покрива 70 % от стойността на квалификационните курсове с максимален размер 500 лв. Без разлика в заплащането от възможността за квалификационен курс 31 военнослужещи - 25 мъже и 6 жени са ползвали програмата. От дейността на МО за съдействие за устройване на работа и контакти с бюра по труда, агенции за подбор на персонал и работодатели са се възползвали 303 военнослужещи.

Приоритетна област 3: Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения

През 2021 г. Дипломатическият институт към **Министерство на външните работи** проведе общо 39 обучения, в които са взели участие 1067 души, от които 729 жени и 338 мъже. 5 от проведените обучения са организирани в изпълнение на Наредба № 3 от 17.07.2008 г. за условията и реда за организиране и провеждане на обучения от Дипломатическия институт към министъра на външните работи: курс за стажант-аташета, курс по консулска дипломация, курс по управленски умения в дипломатическата служба, пред мандатна подготовка и чуждоезиково обучение.

Проведени са и 34 тематично-специализирани обучения по публична и енергийна дипломация, сферата на сигурността, подготовката на граждански специалисти за работа в международни мисии и операции, присъединяване на страните от Западните Балкани към ЕС (споделяне на българския опит от присъединяването), въвеждащо обучение за ново акредитирани дипломати в Република България.

С оглед насърчаване на равенство между жените и мъжете в процесите на вземане на решения **Министерството на регионалното развитие и благоустройството** отчита основната си щатна численост, която е разпределена както следва: общо заетите щатни - 532, заетите щатни от жени – 416 и заетите щатни от мъже - 116 броя.

Ръководните длъжности, които се заемат от жени са общо 50 броя, от които:

- висши ръководни длъжности /главен секретар, главен директор, директор и ръководител Инспекторат/ - 13 броя;
- ръководни длъжности /началник на отдел и началник на сектор/ - 37 броя.

Ръководните длъжности, които се заемат от мъже са общо 14 броя, от които:

- Висши ръководни длъжности /главен секретар, главен директор, директор и ръководител Инспекторат/- 4 броя;
- Ръководни длъжности /началник на отдел и началник на сектор/- 10 броя.

По данни на **Министерството на младежта и спорта** в периода 20 октомври 2019 — 22 юни 2022 г. министерството е в процес на изпълнение на Проект „VIRAGO — Младежки дневен ред 2027 — Овластяване на младите жени в дух на активно гражданство и европейски ценности", финансиран по Програма „Еразъм+", Ключова Дейност 3 „Подкрепа за политически реформи". Основната цел на проекта е насърчаване на регионални партньорства и по-широко гражданско участие на млади жени от 5 различни страни-членки на ЕС – България, Естония, Италия, Испания и Румъния, както и една държава кандидатка за членство — Турция, като по този начин се цели насърчаване на чувството за европейско гражданство и европейски ценности. На латински думата VIRAGO означава „жена, която демонстрира героични качества". Днес младите жени в Европа имат достъп до повече възможности за участие на всички нива на управлението и политиката, а активното ангажиране в обществения живот е от решаващо значение за постигане на положителни резултати. Целевата група от млади жени — лидери участва в набор от дейности, които са насочени към комплексния подход на приоритетите за „ангажиране, свързване и овластяване" на Стратегията на Европейския съюз за младежта за периода 2019-2027. Във всички партниращи си държави изпълнението му е свързано с: провеждане на проучвания по конкретни теми, насочени към младите хора и младите жени; обучение на млади жени обучители по темите на младежката политика на ЕС за периода 2019-2027; подобряване на уменията на младежите да разработват и изпълняват проекти; семинари за млади жени лидери; публични дебати по мерките на младежката политика на ЕС през периода 2019— 2027; широкомащабна дейност за трансгранична мобилност с цел изграждане на мрежи и установяване на партньорства.

Министерство на транспорта и съобщенията отчита като постигнат резултат през 2021 г. насърчаването на творческия потенциал на жените, назначаване на жени в екипи подготвящи документи, касаещи функционирането на структурата, баланс между мъже и жени при изготвяне на документи, касаещи вземането на решения.

В изпълнение на мярка 27 „Гарантиране на равни възможности за участието на жените и мъжете в процесите на вземане на решения в структурата на МОСВ“, **Министерството на околната среда и водите** отчита, че равните възможности за участие на жените и мъжете в процесите на вземане на решения в системата на МОСВ се гарантират чрез подбора на служителите на ръководни позиции. За 2021 г. общо за системата на МОСВ на позиции, отговорни за вземането на решения в сектор „Околна среда“, са 26 жени и 21 мъже, както следва:

- политически кабинет - 3 жени и 5-ма мъже;
- главен секретар - 1 жена;
- директори на дирекции в централната администрация - 11 жени и 5-ма мъже;
- директори на второстепенните разпоредители с бюджет - 11 жени и 11 мъже.

Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет отчита създаването на необходимите условия за постигане на равнопоставеност на половете при провеждане на дейности и при предоставянето на грижи и услуги за търсещите международна закрила лица, настанени в териториалните й поделения. През 2021 г. служители на ДС ДА и експертите по социални дейности в ТП провеждаха регулярни информационни сесии с настанените лица относно правата и задълженията, достъп до образование, здравеопазване, трудова заетост и други за повишаване на информираността и подпомагане процеса на социална адаптация на търсещите международна закрила чужденци. За търсещите международна закрила лица ДАБ при МС е осигурила равен достъп до здравни, социални, психологически, образователни, юридически и други видове грижи и услуги. Идентифицирани са 3928 лица от уязвими групи със специални потребности, извършени са 763 психологически консултации, оказано е съдействие при записване на личен лекар на 4794 лица.

По информация на Министерство на отбраната в периода 26-27 октомври 2021 г. Председателят на Управителния съвет взе участие във виртуално проведена среща на военните експерти по въпросите на пола на тема: Жени лидери в сигурността и отбраната (FLSD) Международна конференция „Отбрана и национален план за действие по Резолюция 1325 на Съвета за сигурност на ООН и свързаните с нея резолюции: къде сме и бъдещи ангажименти“, организирана от Генералния щаб на отбраната на Италия, Рим. Целта на срещата бе споделяне на ангажиментите и действията, включени в Националните планове на действие относно жените, мира и сигурността (ЖМС) на страните от Югоизточна Европа или в политиките за равни възможности.

В допълнение, МО предоставя обобщена информация от системата на отбраната за

нуждите на държавни ведомства при подготовка на международни и национални доклади свързани с международния дневен ред за жените, мира и сигурността и равнопоставеността на жените и мъжете. В годишните анализи на МО се проследяват тенденциите на развитие през изминалата година с ясни и точни показатели за военнослужещите, данни за жени и мъже в различните военни звания и нива на управление и командване и др.

През 2021 година приключи провеждането на социално-психологическо изследване в МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. Решението беше продиктувано от необходимостта за емпиричен запас от данни, които да дадат възможност за установяване, систематизиране и анализиране на фактите от значение за професионалната удовлетвореност и успешната професионална реализация във Въоръжените сили на Република България. В направените изводи не се констатираха значими данни за липса на равнопоставеност.

Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ), наричано по-долу Сдружението, отчита стремежа си да прилага принципите за равнопоставеност, както във вътрешноекипната си дейност, така и за повишаване на капацитета и информираността на своите членове относно утвърдените национални и европейски механизми и инструменти за насърчаване равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения на местно ниво.

Представители на българските местни власти-членове на НСОРБ са взели участие в редица международните форуми, свързани с равнопоставеността. Такива например са участието ни в Шести Европейски конгрес на местните власти в Полша, сесия „Жените в града – как дамите промениха местното самоуправление?“, декември 2021, както и Втори форум на жените кметове от югоизточна Европа, „Приобщаващо местно икономическо развитие‘‘, проведен дистанционно, организиран от НАЛАС, 14 април 2021 г.

Равнопоставеността има основна роля при определянето на представителите на Сдружението в международни органи и делегации, а също и в различни междуведомствени работни формати с централната власт и партньорски организации. Представителството на НСОРБ, съгласно Правилата за изпълнение на дейностите по представителство се определя при задължително спазване изискванията за равнопоставеност по отношение географско, политическо и полово представителство. Също така НСОРБ е част от Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете.

Чрез комуникационни си канали Сдружението информира своите членове за добри практики и резултати в осигуряването на баланс на половете в управленския процес.

Приоритетна област 4: Борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите

Министерство на правосъдието отчита предприемането на редица мерки относно борбата с насилието, основано на пола в защитата и подкрепа на жертвите през 2021 г.

По отношение на законодателните мерки през 2020 г. и с цел постигане на законодателна икономия, бяха обединени два изготвени проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) – законопроектът, с който изцяло се изпълняват ангажиментите, произтичащи от Директива (ЕС) 2016/800 относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство и законопроектът във връзка с правилното транспониране на Директива 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета.

По отношение на пострадалите лица в съответствие с Директива 2012/29/ЕС се предлагат редица мерки, които ще спомогнат за максимална подкрепа по време на извършването на процесуално-следствените действия:

- списъкът с процесуални права на пострадалите ще се разшири с правото им да бъдат придружавани от лице по техен избор и с правото да получат писмен превод на постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, ако не владеят български език;

- ще се ограничи възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, което цели да се сведе до минимум ненужният стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние;

- разпитът на лица с установена специфична нужда от защита, в зависимост от конкретните им потребности, може да се проведе в подходящо за тази цел помещение, в присъствието на педагог или психолог, от един и същ разследващ орган, ако е необходим повторен разпит;

- без излишно забавяне, след първия контакт на компетентните органи с

пострадалия, на последния ще бъде извършена индивидуална оценка, която да определи физическото и психическото му състояние в резултат на претърпяното престъпление и да установи наличието на специфични нужди от защита. В тази връзка се предлагат изменения в Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадалия от престъпления /ЗПФКПП/, вкл. цяла нова глава, посветена на индивидуалната оценка;

- ще се осигури възможност членовете на семейството на пострадалия, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер, също да получат подпомагане по реда на ЗПФКПП.

Със законопроекта се предлага ограничаване на възможността за провеждането на повторен или допълнителен разпит на пострадалия като свидетел, което цели да намали ненужния стрес за пострадалия, причинен в резултат на многократното преживяване на последиците от извършеното престъпно деяние.

За целите на осигуряването на максимално равнище на защита на пострадалите със специфични нужди от защита по смисъла на § 1, ал. 4 от допълнителните разпоредби на НПК, уредбата на разпита на лица с установена специфична нужда от защита се извежда в отделна разпоредба на чл. 139а. В зависимост от конкретните потребности на лицето разпитът може да се проведе в подходящо за тази цел помещение, в присъствието на педагог или психолог, от един и същ разследващ орган, ако е необходим повторен разпит. В случаите на домашно насилие или на престъпление против половата неприкосновеност разпитът може да се извърши от лице от същия пол като пострадалия по негово искане. Тези мерки могат да се приложат доколкото няма да затруднят сериозно хода на наказателното производство.

За да се гарантира навременното прилагане на специални мерки за закрила на пострадалите от престъпления, Директива 2012/29/ЕС изисква без излишно забавяне след първия контакт на жертвата с компетентните органи да се извърши индивидуална оценка, която да определи физическото и психическото състояние на пострадалия в резултат на претърпяното престъпление и да установи наличието на специфични нужди от защита.

За осигуряването на навременност при извършването на индивидуалната оценка в заключителна разпоредба към настоящия законопроект се предлагат изменения в Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления. Предвижда се включването на изцяло нова глава, която да уреди процедурата за извършване на индивидуалната оценка на пострадалите. Целта на предложението е да се създаде обща нормативна рамка, която да е съвместима с действащите механизми за

взаимодействие при работа с определени категории пострадали и която да позволи изграждането на други механизми от подобен тип в бъдеще. Към настоящия момент в България на национално равнище функционират Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция и Национален механизъм за насърчаване и подпомагане на жертви на трафик.

В повечето случаи индивидуалната оценка предхожда наказателното производство, като резултатите от оценката подпомагат предприемането на индивидуален подход към пострадалия. По правило тя следва да бъде извършена веднага след подаването на сигнала за престъплението. Целта на оценката е да установи наличието на специфични нужди от защита и да определи мерките, които да бъдат предприети спрямо пострадалия. В съответствие с Директивата процедурата следва да се основава на обективни критерии, като при оценката се вземат предвид видът и характерът на престъплението и обстоятелствата, свързани с него; видът и степента на претърпените вреди; възрастта, интелектуалното развитие, емоционалната и социалната зрялост, образованието на пострадалия, както и други негови личностни особености.

Индивидуалната оценка следва да се осъществи в рамките на разговор на органите на Министерството на вътрешните работи, следователите или организациите за подкрепа на пострадали от престъпления, като за резултатите от оценката следва да се попълни формуляр по образец. Съгласно предложената уредба в определени случаи се извършва разширена индивидуална оценка с участието на представители на дирекция „Социално подпомагане“ и на местната администрация. В зависимост от особеностите на случая в екипа за разширената оценка могат да бъдат включени и представители на организациите за подкрепа на пострадали, личният лекар, психолог и други специалисти.

Нуждите на пострадалия могат да се променят с времето, поради което следва да се предвиди възможност за преглед на индивидуалната оценка и на мерките за защита. В случаите, когато наказателното производство вече е образувано и съществува необходимост от актуализиране или преразглеждане на индивидуалната оценка, приложение следва да намери разпоредбата на чл. 144, ал. 3 НПК, която позволява извършването на експертиза за установяване на специфични нужди от защита на свидетел във връзка с участието му в наказателното производство. Същият ред се прилага и когато наказателното производство е образувано преди извършването на индивидуалната оценка по реда на ЗПФКПП.

Допълнително, в съответствие с Директива 2012/29/ЕС се осигурява възможност членовете на семейството на пострадалия, претърпели имуществени и неимуществени вреди от престъпления от общ характер, също да получат подпомагане по реда на ЗПФКПП. За по-голяма яснота се въвежда отделна дефиниция на „членове на семейството“ на пострадалия, в която попадат съпругът, съпругата, лицето, с което той се намира във фактическо съжителство, възходящите, низходящите, братята, сестрите и издържаните от него лица.

В изпълнение на чл. 7 от Директива (ЕС) 2016/800 със законопроекта се гарантира, че на непълнолетния обвиняем задължително ще бъде изготвяна личностна характеристика. Последната е необходима, за да се установят неговите специфични потребности по отношение на организацията на защитата по делото, продължаването на образованието, обучението и ефективното реинтегриране в обществото, както и за да бъде даден отговор на въпроса дали и до каква степен той би имал нужда от специални мерки по време на наказателното производство.

В тази връзка се предлагат изменения в чл. 387 НПК, които имат за цел да подпомогнат органите на досъдебното производство и съда. Предвижда се, че след предявяване на постановлението за привличането на непълнолетен като обвиняем, органът на досъдебното производство ще изисква от инспектор при детска педагогическа стая по местоживеене на лицето изготвянето на характеристика за установяване на личностните особености на обвиняемия, която да се представя по делото в 14-дневен срок. Така, вземането на решение относно мярката за неотклонение и другите мерки за процесуална принуда, провеждането на процесуалните действия и определянето на вида и размера на наказанието и наложените възпитателни мерки на непълнолетния, ще се основават и на предварително изготвена личностна характеристика. Съществуващата към момента уредба в НПК относно събирането на данни за личността на непълнолетния се разширява и надгражда значително. Когато се налага от обстоятелствата по делото, органът на досъдебното производство ще изисква от съответната дирекция „Социално подпомагане“ изготвянето в 14-дневен срок на социален доклад за семейната и социалната среда на непълнолетния, който ще се счита за неразделна част от личностната характеристика.

Поради ранната възраст, физическата и психическата незрялост, за обвиняемите деца рискът от тежки последици при лошо отношение и проявени в хода на процеса здравословни проблеми е много по-голям в сравнение с риска при другите обвиняеми.

Изискването на чл. 8 „Право на медицински преглед“ от Директива (ЕС) 2016/800

се въвежда посредством новия чл. 385г НПК, съгласно който медицинският преглед за оценка на общото физическо и психическо състояние на непълнолетния обвиняем се извършва без неоправдано забавяне след задържането му, а в случаите, когато са налице конкретни здравословни причини, прегледът ще се извършва по инициатива на компетентния орган или по искане на непълнолетния, неговия защитник или лицето по чл. 385б, ал. 1 - 3. Резултатите от прегледа ще се вземат предвид при извършване на всички процесуални действия, както и при определяне на мярка за неотклонение или друга мярка за процесуална принуда.

Изискванията на чл. 13 „Своевременно и надлежно разглеждане на делата“ от Директива (ЕС) 2016/800 се въвеждат посредством допълнение в ал. 3 на чл. 22 НПК – делата, по които обвиняемият е непълнолетен, също ще се разследват, разглеждат и решават с предимство пред останалите дела.

Участието на непълнолетните в наказателното производство може да има отрицателно въздействие върху шансовете им за реинтегриране в обществото и върху бъдещия им професионален и социален живот. Затова защитата на неприкосновеността на личния живот на непълнолетните, участващи в наказателното производство, е в основата на тяхната рехабилитация. С оглед на изложеното, чл. 14 „Право на защита на неприкосновеността на личния живот“ от Директива (ЕС) 2016/800 предписва като принципно положение непълнолетните обвиняеми да бъдат съдени при закрити врати или най-малкото да бъде предвидена възможност съдът да вземе такова решение. Във връзка с това чл. 391 НПК се изменя, като изрично се посочва, че съдебното заседание по дела срещу непълнолетни поначало ще се води при закрити врати, освен ако самият непълнолетен не поиска публично разглеждане на цялото дело или публично извършван на отделни съдопроизводствени действия. Съдът може да отхвърли искането на подсъдимия за публичност, когато се налага да бъде запазена държавната тайна или нравствеността, в случаите по чл. 123, ал. 2, т. 2 НПК (запазване в тайна на самоличността на свидетел), както и когато съдът прецени, че трябва да се предотврати разгласяването на факти от интимния живот на гражданите.

За да се гарантира оказването на подходящо съдействие и подкрепа на детето по време на съдебните заседания, чл. 15 „Право на детето да бъде придружавано от носителя на родителска отговорност по време на производството“ от Директива (ЕС) 2016/800 изисква държавите членки да осигурят присъствието на родителя или на друго подходящо пълнолетно лице. Съгласно новата редакция на чл. 392 НПК, при разглеждането на дело срещу непълнолетен задължително се призовава освен негов

родител или попечител, или друго лице, което по закон полага грижи за него. В съответствие с това, в предлагания нов чл. 385в НПК допълнително се уреждат само хипотезите, в която непълнолетното лице се придружава в съдебното заседание, в което участва, от пълнолетен, различен от родител, попечител или лице, което по закон полага грижи за него.

Съгласно чл. 10, параграф 1 от Директива (ЕС) 2016/800 държавите членки гарантират, че задържането на дете на който и да е етап на производството следва да се използва като крайна мярка и да е ограничено до най-краткия подходящ срок. Надлежно се вземат предвид възрастта и индивидуалното положение на детето, както и конкретните обстоятелства по делото. На основание на цитираната разпоредба е предвидено редуциране на сроковете при задържане на непълнолетен обвиняем. Предложеният текст на ал. 2 на чл. 386 взема предвид горните съображения. Така, явяването на непълнолетния обвиняем пред съда се осигурява незабавно от прокурора, който при необходимост може да постанови задържане на обвиняемия до 48 часа за довеждането му пред съда, а мярката за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от пет месеца, ако лицето е привлечено като обвиняем за тежко умишлено престъпление, и повече от една година, ако лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание. Във всички останали случаи задържането под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от два месеца.

Изпратеният за междуведомствено съгласуване и публикуван за обществено обсъждане на 31 юли 2020 г. проект на ЗИД на НПК, е внесен, с отразените бележки и коментари на всички заинтересован страни, в Министерския съвет и е приет с решение на МС от 9 ноември 2020 г.

На 10 ноември 2020 г. законопроектът е внесен в Народното събрание за приемане. На 2 декември 2020 г. законопроектът е приет на първо четене от Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта, а на 17 декември 2020 г. – от Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред.

Поради разпускането на 44-то, а впоследствие предсрочното разпускане на 45-то и 46-то Народно събрание и невъзможност за сформиране на редовно правителство, през 2021 г. посоченият ЗИД на НПК не е внесен за приемане в НС. Законопроектът не е преминал през всички фази на законодателния процес, което налага процедурата да се преповтори. Понастоящем вече е приключила процедура по повторно

междуведомствено съгласуване и предстои окончателното оформяне на законопроекта с оглед внасянето му за одобрение от МС и приемане от 47-то НС.

Темата за домашното насилие е приоритетна за Министерство на правосъдието. Драстичното нарастване на случаите на домашно насилие, особено през периода на пандемията от началото на 2019 г., показа необходимостта от предприемане на ефективни мерки, включително и промени в нормативната уредба, с които да се предотвратяват случаите на домашно насилие и да се осигури по-ефективна защита на пострадалите.

През 2020 г. работна група към МП изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие (ЗИД на ЗЗДН). Причините, които наложиха изготвянето на проекта на ЗИД на ЗЗДН, бяха продиктувани от необходимостта за отстраняване на слабости и пропуски в действащата нормативна база, както и изпълнение на препоръките на Европейската комисия и на различни контролни и мониторингови механизми по конвенции на ООН в областта на правата на човека, имащи отношение към проблемите на насилието над жени, и привеждането на българското законодателство в съответствие с европейските законодателни практики и международните стандарти в тази област. С предложените изменения и допълнения в ЗИД на ЗЗДН се взеха предвид и заложените мерки в Националната програма за превенция и защита от домашното насилие за 2019 г., приета с Решение № 5 на Министерския съвет от 10 януари 2019 г., и Националната програма за превенция и защита от домашното насилие за 2020 г., приета с Решение № 238 на Министерския съвет от 9 април 2020 г.

Проектът на ЗИД на ЗЗДН бе публикуван за обществени консултации в периода от 13.01.2021 г. до 27.01.2021 г. В хода на обществената консултация постъпиха множество и противоречиви бележки и предложения по проекта, в т.ч. и относно теми, които не са били предмет на изменение, в резултат на което се оформиха няколко групи спорни ключови въпроси, нуждаещи се от дискусия. Също така финансовата обосновка по проекта на акт не бе съгласувана от Министерството на финансите с оглед категорично уточняване на статута, функциите и необходимите финансови средства за създаването и функционирането на предвидения национален орган за борба с домашно насилие.

Поради гореизложените мотиви, както и поради разпускането на 44-то, а впоследствие предсрочното разпускане на 45-то и 46-то Народно събрание и

невъзможност за сформиране на редовно правителство, през 2021 г. изготвеният проект на ЗИД на ЗЗДН не е внесен за приемане в НС.

Предвид ескалацията на случаите на насилие в последните месеци, както и отчитайки увеличаващия се брой убийства на жени, МП възобнови дейността по актуализиране на проекта на ЗИД на ЗЗДН с цел приемане на адекватни мерки и решения за ефективна превенция на насилието. В тази връзка на 17 и 20 януари 2022 г. в Министерството на правосъдието се проведоха работни срещи с участието на народни представители от почти всички парламентарни групи, Омбудсмана на Република България, представители на неправителствения сектор, осъществяващи дейност в областта на превенцията и защитата от домашното насилие, както и представители на МП, Министерство на вътрешните работи и Министерство на труда и социалната политика. Целта на работните срещи беше да се чуят различните гледни точки и да се търси консенсус по противоположните мнения и предложения за промени в текстовете на законопроекта, така че народните представители да припознаят темата за домашното насилие и тя да бъде поставена за приоритетно разглеждане в Народното събрание.

На срещите беше взето решение да се сформира експертна работна група, която в кратки срокове да разгледа спорните въпроси и да предложи окончателни варианти на текстовете в законопроекта. При интензивни заседания широкият кръг експерти, участващи в работната група, постигнаха съгласие по ключовите спорни теми, поставени в рамките на общественото обсъждане на законопроекта през 2021 г. и предстои финализиране на окончателен вариант.

Относно институционалната подкрепа МП отчита, че съгласно чл. 6, ал. 7 от Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН), ежегодно по бюджета на Министерство на правосъдието се определят средства за финансиране на проекти на юридически лица с нестопанска цел, които осъществяват дейности по този закон, за разработване и изпълнение на програми за превенция и защита от домашно насилие. Глава трета от Правилника за прилагане на ЗЗДН (ППЗЗДН) урежда процедурата по финансиране на програмите и обучението по чл. 6, ал. 7 от закона. Според правилника, министърът на правосъдието или упълномощено от него длъжностно лице обявява конкурс за финансиране на проекти на програмите и обучението по чл. 6, ал. 7 от ЗЗДН всяка година до 31 март. За финансиране могат да кандидатстват доставчици на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги и юридическите лица,

регистрирани по реда на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, работещи за защита на лицата, пострадали от домашно насилие.

В конкурсната процедура по реда на Глава трета от Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие за 2021 г. са одобрени 19 проектни предложения, които съответстват на целите на финансирането за 2021 г. Общата сума на финансиране на проектните предложения е била в размер на около 440 000 лева. Проектите са изпълнени и отчетени в рамките 2021 г.

Неправителствените организации, получили финансиране през 2021 г. са:

1. Фондация "Асоциация Ная";
2. Сдружение „Алианс за защита срещу насилие, основано на пола“;
3. Сдружение "Знание, Успех, Промяна";
4. Фондация „Център Надя – Клон Русе“;
5. Фондация „Позитивни умения на личността в социума“;
6. Фондация “Български фонд за жените”;
7. Сдружение „Център за съзидателно правосъдие“;
8. Сдружение „Младежки Форум 2001 – Разград“;
9. Фондация "Ес О Ес Семейства в риск";
10. Фондация „Х&Д Джендър Перспективи“;
11. Сдружение "Център Мария;
12. Фондация „Фонд за превенция на престъпността – ИГА“;
13. Фондация “Център отворена врата”;
14. Женско Сдружение "Екатерина Каравелова";
15. Фондация "Център Надя";
16. Сдружение “Асоциация Деметра”;
17. Фондация „Български център за джендър изследвания“;
18. Фондация „Джендър Алтернативи“;
19. Сдружение „Център Динамика“.

В изпълнение на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие за 2021 г., по реда на Закона за обществените поръчки е била финансирана и Национална телефонна линия за пострадали от домашно насилие – 0800 1 8676 или 02/981 76 86, която се поддържа от Фондация „Асоциация Анимус“. Договорът е с № 93-00-150/27.05.2021 г. и е на стойност 64 980 лв. Срокът на договора е едногодишен и е влязъл в сила на 27.05.2021 година.

Националното бюро за правна помощ (НБПП) е бенефициент по договор рег. № BGJUSTICE -4.001-0001-C01/20.02.2020, по силата на който изпълнява предварително дефиниран проект № 9 „Подобряване на достъпа до правосъдие на лица, живеещи под прага на бедност със специален фокус върху жени, деца и ромската общност“ в партньорство с Норвежката съдебна администрация. По проекта са разкрити три пилотни центъра към адвокатските колегии в градовете Варна, Велико Търново и Стара Загора. В проекта е обърнато специално внимание на три основни целеви групи: жертви на домашно насилие и насилие по полов признак, деца в риск и представители на ромски общности, включително живеещи в отдалечени и изолирани селски райони. Проектът включва дейности по осигуряване на достъп до правна помощ за уязвими групи чрез механизъм за сътрудничество на местно ниво по отношение на домашното насилие и насилие, основано на полов признак. В изпълнение на проекта са създадени мобилни екипи от адвокати и ромски медиатор, които предоставят правна помощ на лицата, чрез консултиране по места. Една от основните цели на мобилните екипи по места е повишаване на осведомеността, относно наличието и достъпа до правна помощ.

НБПП си сътрудничи с различни неправителствени организации, включително и с Омбудсмана на Република България във връзка с повишаване на осведомеността по отношение на пострадалите от трафик лица, без значение от техния пол, етническа принадлежност и възраст. Лицата, жертви на домашно насилие, жертви на трафик, с цел сексуална експлоатация и лицата пострадали от престъпления, основани на полов признак, настанени в защитени институции, които нямат средства да упълномощят адвокат, който да ги представлява и защитава, се възползват от възможността за получаване на безплатна правна помощ. Правната помощ се предоставя под формата на консултации от адвокати, обслужващи Националния телефон за правна помощ към Националното бюро за правна помощ и Регионалните центрове за консултиране, създадени с решение на съответния адвокатски съвет, към някои адвокатски колегии в страната. Към 2021 година са разкрити и активно работят регионални центрове за консултиране към адвокатските съвети — Благоевград, Варна, Велико Търново, Видин, Габрово, Кърджали, Плевен, Сливен, София, Стара Загора, Хасково, Пазарджик, Перник. Безплатна правна помощ Пострадалите лица могат да получат безплатна правна помощ и за подготовка на жалби, искови молби за завеждане на дело и процесуално представителство в досъдебното и съдебното производство по вече образувани и висящи дела.

Националният институт на правосъдието е бенефициент по договор с рег. № BGJUSTICE-4.001-0002-C01/12.02.2020 г., по силата на който изпълнява предварително дефиниран проект № 7 „Превенция и противодействие на насилието срещу жени и домашното насилие“ в партньорство с Министерство на правосъдието на Република България. Изпълнението на проекта ще допринесе за повишаването на капацитета на българските институции в областта на домашното насилие и насилието срещу жени и деца с акцент върху капацитета на професионалистите в сектор правосъдие за спазване на институционалните практики и европейските стандарти в областта на домашното насилие и насилието, основано на полов признак (ДННОПП). За изпълнението на проекта е сключен договор с бенефициент Националния институт на правосъдието (НИП) в партньорство с Министерството на правосъдието на Р. България. Процентът на безвъзмездната финансова помощ по проекта е в размер на 100%. За обезпечаване на точното и навременно изпълнение на проекта на 04.08.2021 г. е подписано допълнително споразумение между Програмния оператор и Бенефициента, включващо изменения в бюджета и плана за изпълнение на дейностите. Продължава провеждането на предвидените електронни дистанционни обучения, водени от мултипрофесионални екипи от обучители и включена смесена група обучаеми, в т.ч. разследващи полицаи, прокурори, съдии и социални работници. Съвместно с представители на Съвета на Европа се разработва Ръководство за управление на делата и се адаптира електронния обучителен модул на програма HELP, посветен на превенцията и защитата от насилие над жени и домашно насилие.

В изпълнение на мярка № 34. „Оценка на изпълнението на Националната стратегия за борба с трафика на хора“ в борбата с насилието и защита и подкрепа на жертвите **Министерство на вътрешните работи** отчита, че трафикът на хора е включен като специфична област за третиране от закона, като националното ни законодателство е хармонизирано с европейското и периодично се актуализира както с оглед на новите форми на трафик на хора, така и по отношение на ратифициране и транспониране на правни актове на ЕС.

Съгласно българското законодателство и Закона за борба с трафика на хора (ЗБТХ), координираща функция има Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) към Министерския съвет. ЗБТХ определя отговорността на държавата и нейните органи спрямо жертвите на трафик. Ежегодно МВР предоставя на НКБТХ информация относно установени случаи на трафик на хора във всички форми на проявление.

С оглед изпълнението на мярка 35 „Предоставяне на подкрепа и закрила на пострадали от трафика на хора лица, съгласно изпълнението на ЗБТХ и НМН“ в главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП) при МВР е създадена организация за разкриване, документиране и разследване на престъпна дейност, свързана с трафик на хора във всички форми на проявление. При констатирани случаи се прилагат Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик и Координационен механизъм за реферирање и обгрижване на непридружени деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от чужбина.

ГДГП осъществява координация и активно взаимодействие с НКБТХ и НПО, с оглед предоставяне на подкрепа на жертвите на трафик и с цел привличането им като свидетели срещу трафикантите в наказателни производства в страната и/или чужбина. Уведомява евентуалните жертви на трафик на хора за правата им относно периода на размисъл, правна защита и компенсация, съгласно действащото българско законодателство. Създадена е организация за оказване на необходимото съдействие на жертви – граждани на трети страни, относно тяхното безопасно завръщане в страната им на произход.

По отношение на изпълнението на мярка № 36. „Провеждане на дейности по превенцията на трафика на хора, в т.ч. национални кампании, вкл. с фокус трафика на бременни жени с цел продажба на новороденото им. Дейности по превенция с фокус върху конкретни, уязвими групи; Развиване на доброволческата мрежа към МКБТХ и осъществяване на превенционни дейности сред ученици и младежи“, *г*лавна дирекция „Борба с организираната престъпност“ (ГДБОП) при МВР е лидер на дейност от оперативния план за действие за 2021 г. на Европейската мултидисциплинарна платформа срещу заплахите от престъпността (EMPACT), с фокус превенция на престъплението трафик на хора. В тази връзка служителите оказват експертна помощ и съдействие на други държавни органи при разработването и реализирането на информационни кампании и обучения по темата.

През 2021 г. ГДБОП е водеща структура в планирането и изпълнението на европейска кампания за превенция, с фокус върху сексуалната експлоатация – #BlindBetting. Идеята, творческите решения и реализацията ѝ са на изцяло български екип, а дейностите са осъществени едновременно на територията на 26 европейски държави. В Р България мащабното събитие протече на два етапа в сътрудничество с НКБТХ и с финансовата подкрепа на EMPACT. Първият етап стартира през месец юни под надслов „Не залагай съдбата си на карта!“. Целта му е да насочи вниманието на

обществото и рисковите групи към методите за въвличане в престъпните мрежи по трафик. Началото на втория етап „Не си играй със съдбата им!“, е поставено на 18 октомври – Европейският ден за борба с трафика на хора. Той е насочен към разпознаване и подпомагане на пострадалите от трафик жени. Над 20 правителствени и неправителствени организации, сред които министерства, агенции и представители на частния сектор са подкрепили инициативата, включвайки се безвъзмездно в редица целенасочени мероприятия. Разпространени са 2 видеоклипа, раздадени са тематични брошури в рамките на семинари и обучения, проведени са беседи с рискови групи и са монтирани информационни плакати на ключови места в страната. Изработени са защитни маски за лице за многократна употреба с провокативна визия, която дава повод за размисъл върху проблема със сексуалната експлоатация.

По линия на EMPACT е взето участие в 3 международни операции с наименование „Съвместни дни за действие“ за противодействие на трудовата експлоатация и трафика на деца, със съдействието на ИА „Главна инспекция по труда“ (ГИТ), Национална агенция за приходите (НАП) и НКБТХ. През месеците юни и септември на територията на София по метода „анализ на риска“ са извършени проверки на търговски дружества. От страна на ИАГИТ и НАП са констатирани нарушения и са предприети последващи действия. През месец юни на територията на ГКПП – Кулата са проверени общо 105 моторни превозни средства, излизащи през граничния пункт в посока Гърция, в които са установени общо 138 български деца. Проверени са документите за самоличност на лицата, придружаващи децата (основно техни родители), както и други документи, съобразно процедурите за извеждане на деца в чужбина.

През 2021 г. ГДБОП е оказала съдействие на около 50 вероятни жертви на трафик да се завърнат на българска територия. Лицата са посрещнати и спрямо конкретните нужди им е предоставена специализирана помощ. Част от тях са разпитани в качеството им на свидетели, съгласно НПК в рамките на образувани досъдебни производства за трафик на хора.

Адекватната професионална подготовка на служителите, пряко ангажирани с противодействието на трафика на хора е един от основните фактори, обуславящи ефективността на усилията, полагани за справяне с проблема. В тази връзка служителите на МВР са запознати със законодателната рамка, регулираща борбата с трафика на хора като тежка форма на организирана престъпност, основните характеристики и тенденции в развитието на престъпния феномен, специфичните средства и способи за

предотвратяване, разкриване и пресичане на случаи на трафик, както и с особеностите при работа с жертви на трафик.

Изготвени са рискови профили на жертви на трафик и трафиканти, с които са запознати структурите на ГДГП. Профилите са включени в ежегодните планове за обучение, включително събиране на първоначална информация от жертвите и от/за извършителите, идентификация на уязвими лица, нуждаещи се от международна закрила, измежду възможни жертви на трафик на хора и др. По време на обученията се обръща внимание на всички форми на трафик на хора, особено за случаите на трафик на млади жени и деца и са разглеждани въпроси за мерките за гарантиране на правата им.

В реално време се извършва оперативен обмен на информация за вероятни жертви и техните трафиканти с офицерите за връзка на страни членки на ЕС в Р България и задграничните представители на МВР, както и чрез съвместни контактни центрове на румънската, сръбската, северно македонската, гръцката и турската граници.

Разработват се и се прилагат т. нар „добри практики“ в областта на превенцията и противодействието на трафика на хора. Р България е една от страните, участващи в съвместни екипи за разследване за трафик на хора с държави членки на ЕС.

В страната ни е активизиран процесът на взаимодействие и координация с неправителствения сектор, предоставящ услуги за жертви на трафик. Провеждат се работни срещи с държавни и неправителствени организации, на които се съгласуват различните канали на комуникация и обмен на информация с цел своевременно реагиране по постъпили сигнали.

По мярка № 37. „Провеждане на събития за надграждане на капацитета на специалистите, работещи в областта на противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите“ ежегодно се приема Национална програма за противодействие трафика на хора и закрила на жертвите, определяща приоритетите за конкретната година. Програмата включва и различни инициативи и медийни кампании с цел повишаване на осведомеността на населението.

Полагат се усилия за повишаване професионалния капацитет и на органите на досъдебното и съдебно производство. Проведени са редица мултидисциплинарни обучения за повишаване на професионалната квалификация на съдии, прокурори, социални работници, дипломати, журналисти и др. Това е от особена важност, тъй като се повишават и надграждат познанията за възникващи тенденции, в резултат се повишава експертизата по отношение на идентификацията, превенцията и закрилата. Увеличава се и обществената нетърпимост към тази престъпна дейност.

През 2021 г. служители на ГДБОП са участвали в следните събития: семинар на тема „Практически насоки за идентификация и противодействие на престъплението трафик на хора“, организиран от НКБТХ и Община Благоевград и са обучени служители на ГДГП; семинар на тема „Противодействие на трафика на хора“ в рамките на Норвежки финансов механизъм 2014 – 2021. В обучението са участвали общо 32 представители на ГДБОП и Специализирана прокуратура; видеоконференция „Глобална среща на експертите в областта „Трафик на хора“, организирана от Интерпол; видеоконференция на тема „Начини за борба с трафика на хора и сексуалната експлоатация в Дунавския регион“, организатор Дунавския офис в гр. Улм, Германия; видеоконференция, организирана от Австрийското посолство по повод 18 октомври – Европейския ден за борба с трафика на хора.

В изпълнение на мярка № 39. „Прилагане на Координационния механизъм при насилие над деца“ и съгласно чл. 36г, ал. 3 от Закона за закрила на детето (ЗЗД) задължителните лица, при работа по случай на дете, пострадало от насилие или в риск от насилие, са – социален работник (водещ по случая), полицейски служител от Районно управление на МВР, представител на Районна прокуратура и представител на общината. По преценка на водещия на екипа в него могат да се включат и представители на други държавни институции.

При данни за извършено престъпление дирекция „Социално подпомагане“ изпраща сигнал до Районна прокуратура за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Наказателния кодекс (чл. 36д, ал. 5 от ЗЗД). МВР оказва пълно съдействие по прилагането на Координационния механизъм при насилие над деца.

Служителите на отдел „Киберпрестъпност“ при ГДБОП са компетентни да вземат отношение при получени данни за сексуална експлоатация на деца в интернет. На тяхно разположение са софтуерни продукти, с които се наблюдават специализирани мрежи за обмен на файлове с детска порнография. Извършва се 24/7 мониторинг на интернет трафика в страната, като над 85% от него се филтрира за незаконно съдържание. Ограничава се както умишлен, така и случаен достъп (особено от деца) на сайтове с порнографски материали. Ежемесечно от Интерпол се предоставя списък с уеб сайтове „Worst of“, базирани в интернет пространството на страната ни, които съдържат сексуална експлоатация на деца. ГДБОП блокира сайтовете и пренасочва потребителите им към стоп страница с информация за законодателната рамка на престъплението. През 2021 г. са иззети над 500 GB порнографски материали.

Служителите на отдел „Киберпрестъпност“ работят в тясно сътрудничество с „Националния център за насилени и изчезнали деца“ за придобиване на актуална информация за идентифициране на деца, изложени на риск. По тази линия дирекцията си партнира още с организации от правителствения и неправителствения сектор в страната, Фейсбук, Гугъл, Туитър и други, от които получава сигнали за разпространение на материали с посегателства над деца от потребители, намиращи се на територията на Р България.

ГДБОП анализира получената информация за малолетните граждани на страната и тяхното поведение онлайн. В тази връзка през 2021 г. са проведени 50 лекции в различни учебни заведения, по време на които са дискутирани възможните рискове и заплахи в интернет.

С цел изпълнение на мярка № 42. „Организиране и провеждане на курсове за обучения, съгласно утвърдения каталог на курсовете за професионалното обучение с откъсване от работа на служителите на МВР по теми, имащи отношение към равнопоставеността на жените и мъжете“ от Академията на МВР (АМВР) в дистанционна форма са проведени 2 обучения – „Полицейски практики и права на човека“ (26 обучени) и „Противодействие на трафика на хора“. (24). В присъствена форма (курсове за актуализация на професионалната квалификация) са проведени също 2 обучения „Специализирано изслушване на деца – жертви или в риск от насилие“ (13 обучени) и „Разследване на престъпления с участието на деца жертви на насилие“ (13). Общо са обучени 76 участници.

Относно мярка № 43. „Подобряване на ефикасността на полицейската дейност в областта на домашното насилие и насилието, основано на пола“ главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП) при МВР изпълнява предефиниран проект на тема „Подобряване на ефективността на полицейската дейност в областта на домашното насилие и насилието, основано на пола“ по програма „Вътрешни работи“ на Норвежки финансов механизъм 2014 – 2022 г.

Проектът цели подобряване капацитета на българската полиция за реакция, като е съсредоточен върху превенцията, оценката на риска, подкрепата за жертвите и събирането на данни за домашно насилие и насилие основано на пола.

През 2021 г. в изпълнение на Дейност 1 от проекта „Разработване на алгоритъм за оценка на риска при разпознаване на случаи на домашно насилие, основано на полов признак“, с приложени протоколи (въпросници), външни експерти следва да изработят и предоставят за ползване алгоритъм и въпросници.

Алгоритъмът има за цел:

• осигуряване на стандартизиран подход за оценка на риска в случаите на домашно насилие и насилие, основано на полов признак;

• обяснение на основни понятия, свързани с домашното насилие и насилието, основано на полов признак, както и използваните в настоящия алгоритъм на понятия „рисков фактор", „риск" и „ниво на риска", при случаи на домашно насилие и насилие, основано на полов признак;

• предоставяне на детайлен обзор на рисковите фактори при случаи на домашно насилие и насилие, основано на полов признак.

• създаване на средство за разпознаване на рисковите фактори, оценка на риска и определяне на степента на риска при случаи на домашно насилие и насилие, основано на полов признак;

• повишаване капацитета на полицейските служители при управлението на риска и осъществяване на превенция от повтарящо се домашно насилие и насилие, основано на полов признак, както и превенция на убийства на жени (фемицид).

Разработеният алгоритъм е въз основа на оценката на риска и дава методология за работа на служителите да установят до каква степен може да ескалира насилието, което поставя в риск живота и здравето на жертвата. Като неразделна част от алгоритъма е разработен въпросник от две части. В първата част въпросите са насочени към пострадалото от домашно насилие лице, а във втората част полицейският служител изготвя оценка на риска въз основа събраната на място информация, включително и предоставената както от извършителя, така и от пострадалото от домашно насилие лице. При изпълнение на функционалните си задължения полицейските служители правят оценка на риска въз основа на наблюдение на пострадалото лице, на огледа на мястото и на поведението на извършилия на насилието. Оценката на риска се базира на разговор с пострадалото лице и дава възможност за своевременно насочване, а ако се налага и предприемане на спешни мерки.

Този въпросник е инструмент, който ще се прилага, когато е получен сигнал за домашно насилие или насилие, основано на полов признак. Целта на въпросника, като средство за оценка на риска от ескалация на насилието, е предоставяне на обратна информация на пострадалото лице за степента на риск и възможностите за защита. Въпросникът подпомага полицейските служители при анализа на риска в случаите на домашно насилие и насилие, основано на полов признак. Той е неразделна част от материалите по образуваната преписка.

Оценката на риска се явява гарант за защита правата на пострадалото лице от незаконосъобразни действия/бездействия от страна на полицейските служители и ефективно планиране на защитата, от която се нуждае.

Разработените алгоритъм и въпросници са предоставени на всички структури на МВР за изготвяне на становища, с ангажимент за последващо обсъждане на получените мнения, препоръки и оценки по време на планирани за началото на 2022 г. четири онлайн срещи с регионалните координатори по въпросите, свързани с домашното насилие и пета финална среща с представители на държавни институции и неправителствени организации с цел финализиране на дейността и приемане на окончателен вариант на „Алгоритъм за оценка на риска при разпознаване на случаи на домашно насилие и насилие, основано на полов признак“, с приложени протоколи (въпросници).

Престои създаване на организация за подготовка и провеждане на обучение в страната на полицейски служители от ГДНП, Столична дирекция на вътрешните работи и областните дирекции на МВР за прилагане на оценка на риска при случаи на домашно насилие и насилие, основано на полов признак, включително за борба с ромските стереотипи. Предвижда се да бъдат обучени общо 80 обучители в 2 тридневни обучения (семинара) – по 40 души във всеки семинар. В обучението ще вземат участие 6 лектори. Ще бъде осигурен преводач и за двете обучения.

С оглед изпълнението на Националния план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, чрез осъществяване на дейности, във връзка с изпълнението на приоритетните области Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), че България продължава да бъде основно държава на произход на жертви на трафик на хора. Устойчива остава тенденцията, наблюдавана и в предходни периоди, в по-малка степен да бъде и страна на транзит и крайна дестинация за пострадалите.

Редица социални и икономически фактори имат отражение върху процесите, свързани с набирането, транспортирането и експлоатацията на хора от отделни лица или организирани престъпни групи. Създаването на устойчиви национални политики и съответстващите им отговорни действия за преодоляване на проблемите, свързани с трафика на хора, изисква комплексни, хоризонтални мерки, по отношение на подобряването на качеството на живот на българските граждани, които да влияят върху фундаменталните причини и предпоставки за въвличане в трафик на хора, сред които ключови са образованието, социалната и икономическа среда.

По данни на отговорните институции, имащи ангажимент във връзка с разследването и наказателното преследване, както и според данните, свързани с

подадените в администрацията на НКБТХ сигнали, случаите на трафик на хора с цел сексуална експлоатация продължават да бъдат преобладаващи за страната, в сравнение с другите форми на експлоатация. Докладваните случаи на формално или неформално идентифицирани жертви, са свързани основно с международен трафик, в икономически развитите западноевропейски държави, сред които Германия, Австрия, Холандия, Великобритания, Франция, Дания, Норвегия, Гърция, Полша. Важно е да се отбележи, че страните с легализирана проституция, са най-често страни на крайна дестинация, където жертвите биват експлоатирани. При набирането на жертвите продължават да бъдат актуални по-меките методи за въвличане в трафик на хора. По-високото заплащане в страните крайни дестинации е факторът, който трафикантите използват, за да убедят жертвите, че могат да им осигурят добри доходи и по-хубав живот. Предвид усложнената епидемична обстановка интернет и социалните мрежи имат все по-голяма роля в набирането и контрола на жертвите. За набиране и контролиране на жертвите се ползват социалните мрежи и мобилни приложения, както и за рекламиране на сексуални услуги пред широк кръг от клиенти. Формално или неформално идентифицираните пострадали лица са предимно млади жени и момичета, с ниско ниво на образование, с липса на социален опит, често произхождащи от дисфункционална семейна среда. Лесно доверчиви и едновременно с това – търсещи възможности за по-добър живот и по-добре платена работа извън страната, без критично отношение към потенциалните рискови ситуации.

Трафикът на хора с цел трудова експлоатация е втората по разпространение форма, в която биват въвличани българските граждани, насочен отново към западноевропейски държави. Продължава тенденцията жертвите да се експлоатират в сектори като селското стопанство и строителството, някои индустриални сектори, в професии, свързани с обслужване на домакинствата (домашни помощници и болногледачи), както и в сферата на услугите и транспорта.

НКБТХ отчита и предприемането на мерки в стратегически и институционален план. В изпълнение на сключен договор между НКБТХ и Института по философия и социология при Българската академия на науките, в периода май-декември беше осъществен мониторинг и оценка на изпълнението на Националната стратегия за борба с трафика на хора 2017-2021 г., както и изготвен предварителен мониторингов доклад, който включва препоръки за подготовката на следващ стратегически документ за периода 2022-2026 г. В процеса на оценка бяха включени представители на всички релевантни институции и организации, в т. ч. АНКБТХ, Постоянната работна група към

НКБТХ, членовете и секретарите на 10-те местни комисии в страната, представители на дипломатическия корпус в България, които партнират на страната ни в усилията за противодействието на трафика на хора, представители на неправителствени и международни организации, екипите на специализираните услуги към НКБТХ в гр. Бургас и гр. Варна, както и настанените към момента пострадали лица.

По отношение на превенцията на трафика на хора през 2021 г. секретариатът на НКБТХ организира и проведе 3 основни национални превенционни кампании, включващи комуникационно-информационни дейности и такива надграждащи капацитета, и повишаващи осведомеността на обществото и уязвимите групи, в партньорство с други институции, международни и неправителствени организации.

- **Кампания за превенция на трафика на хора с цел трудова експлоатация „Безплатен обяд няма“** с цел повишаване на осведомеността и чувствителността на обществото, и уязвимите групи по отношение на механизмите за въвличане в трафик на хора с цел трудова експлоатация, както и насочване на вниманието към начините за предпазване от рискови ситуации и осигуряване на безопасна трудова миграция. Кампанията включваше редица събития и инициативи с цел целенасочена превенция и повишаване на информираността сред българските граждани, които желаят да работят в различни страни от Западна Европа, както и на чуждестранните граждани, които пътуват за България с цел работа (временни или сезонни работници, предимно от бившите съветски републики), достигнати, чрез разпространени информационни материали, със съдействието на консулските служби на Р България.

- **Европейска кампания „Blind Betting: Не залагай съдбата си на карта“** – в периода 28 юни – 31 юли Националната комисия и Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, с подкрепата на Европейската мултидисциплинарна платформа за борба с криминални заплахи (EMPACT), стартираха кампания за превенция на трафика на хора, с фокус върху сексуалната експлоатация. Основната цел на кампанията, замислена и създадена изцяло от български екип, бе да се насочи вниманието на обществото и рисковите групи към методите за въвличане в трафик, разпознаване и подпомагане на жертвите на сексуална експлоатация. Кампанията беше координирана и проведена съвместно в 26 европейски държави.

- **„Blind Betting: Не си играй със съдбата им“** – По повод 18 октомври – Европейския ден за борба с трафика на хора стартира и втората част на европейската кампания, проведена в 26 страни. Акцентът беше поставен върху ползвателите

(клиентите) на сексуални услуги, предоставяни от жертви на трафик, тъй като търсенето на сексуални услуги е един от основните фактори, които мотивират престъпниците да експлоатират жертвите си.

- В допълнение на кампаниите, реализирани от Националната комисия, по инициатива на Местната комисия за борба с трафика на хора – гр. Бургас, с подкрепата на НКБТХ, бе реализирана и **информационна кампания с фокус върху сексуалната експлоатация по повод 30 юли – Международния ден за борба с трафика на хора.**
- Десетте местни комисии в страната организираха различни, допълващи дейности по превенция, включително разширяване и надграждане на капацитета на доброволческата мрежа от ученици и млади хора, които преминават обучение в рамките на т. нар. **Академии за доброволци**. Основният фокус на мрежата от анти-трафик доброволци е работата с ученици и ангажирането на младите хора в дейности по превенция, включително провеждане на информационни сесии сред връстници в училища и инициативи с уязвими групи.

Специализирани форуми и събития за повишаване на капацитета на специалисти

В рамките на отчетния период НКБТХ и МКБТХ проведоха 20 събития за надграждане на капацитета на професионалисти по линия на идентификацията и насочването на жертви на трафик на хора, както и специализирани мултидисциплинарни обучения за представителите на правоприлагащите и правоохранителните органи. Участие в обученията взеха повече от 740 специалисти, в т. ч. следователи, прокурори, съдии, полицейски служители, инспектори, педагогически съветници, социални работници, общински служители, образователни, трудови и здравни медиатори и др.

Акценти от проведените събития за обмен на опит и повишаване на капацитета на специалисти:

- Конференция *„Модерно робство, трафик на хора и нелегална миграция“* – през м. март НКБТХ партнира на Кралска прокурорска служба (CPS) и Британското посолство в София за провеждането на събитие за професионалисти, с фокус върху разследването, преследването и прането на пари от престъплението трафик на хора.
- Кръгла маса *„Предизвикателства при идентификацията, разследването и превенцията на трафика на хора с цел трудова експлоатация“* – в рамките на кампанията за превенция на трафика на хора с цел трудова експлоатация, през м. април, НКБТХ организира експертна среща с участието на 78 представители на МП, МТСП, ИА ГИТ, АЗ, СТСВ, МВР, ВКП, районни и окръжни прокуратури, синдикални и неправителствени организации. Фокусът на срещата беше поставен върху спецификите,

свързани с разследването и предизвикателствата при идентификацията на жертви на трафик на хора с цел трудова експлоатация, и разграничаването от нарушенията, свързани с трудовите права.

- Дискусионен семинар *„Трафик на хора: практики в разследването и преследването. Съдебен процес и правна защита. Закрила и подкрепа на жертвите“* – през м. ноември НКБТХ, в партньорство с НИП проведе специализирано събитие за съдии, прокурори и следователи, с фокус върху обмена на опит и практики при разследването и преследването на престъплението, съдебния процес и правната защита, както и участието на пострадалите лица в досъдебното производство и съдебната фаза.

В допълнение, експертите от администрацията на НКБТХ и МКБТХ са участвали в редица обучения и информационни сесии със специалисти, реализирани от други институции и организации, обхващащи приблизително 300 професионалисти.

С цел подкрепа и закрила на пострадалите от трафик на хора лица за периода януари–декември 2021 г., към НКБТХ функционират 7 специализирани услуги за жертви на трафик на хора: 4 услуги от резидентен тип и 3 консултативни услуги в гр. Варна, Бургас и София. Услугите се ръководят от неправителствени организации с многогодишен опит в предоставянето на подкрепа и закрила на жертви на трафик и насилие – фондация „SOS – семейства в риск“ и асоциация „Деметра“, съгласно сключени договори за предоставяне на услугите и приети Минимални стандарти на работа на Приюти за временно настаняване и Центрове за закрила и помощ на жертви на трафик на хора към НКБТХ.

Общо 42 лица са получили подкрепа в специализираните услуги към 31 декември 2021 г. При част от случаите е предприето и настаняване на пострадали жени заедно с децата им (14 обгрижени деца, като 5 от тях са от предходния отчетен период, но майките им ползват услугите към НКБТХ и през тази година), с оглед необходимостта от защита. От общия брой подкрепени пострадали, 26 души са били жертва на сексуална експлоатация, 1 на насилствена проституция и 1 на трудова експлоатация. След предоставяне на т. нар. „период за възстановяване и размисъл“, почти всички обгрижени лица в приютите са съдействали на разследващите за разкриване на престъплението.

През отчетният период на две от обгрижените лица в услугите на НКБТХ е присъдено обезщетение, 9 от получилите подкрепа са успешно интегрирани на пазара на труда, а други 10 лица са получили реинтеграционна подкрепа в други направления. Реинтеграционната подкрепа по отношение на пострадалите включва комплекс от дейности, свързани с тяхното овластяване, продължаване на образованието,

квалификация, завишаване на техните социални компетенции, овладяване на практически и комуникативни умения, включване в образователни програми и др.

Дирекция „Социално включване" в МТСП отчита важната роля на социалните услуги, които предлагат защита на жени-жертви на насилие, включително и домашно насилие, както и на техните деца за осигуряване на подкрепа на лицата, пострадали от домашно насилие. Със Закона за социалните услуги (ЗСУ) се регламентира планиране на социалните услуги на национално ниво чрез разработване на Национална карта на социалните услуги и се въвежда нов ред за тяхното финансиране. Предвижда се от държавния бюджет чрез бюджетите на общините да се финансират само социални услуги, включени в Националната карта на социалните услуги, част от които ще бъдат и услугите за подкрепа и осигуряване на подслон на жертвите на насилие. Тези услуги, както е и към момента, ще са безплатни за лицата, които ги ползват. Съгласно § 31, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗСУ, Националната карта се приема от Министерския съвет до 12 месеца от публикуването на резултатите от преброяването на населението и жилищния фонд в Република България, проведено в периода септември-октомври 2021 г. Новият ред за финансиране на социалните услуги се очаква да бъде приложен най-рано от 2024 г. До приемането на картата от държавния бюджет се финансират само тези видове социални услуги, които до влизането в сила на ЗСУ са определени като държавно делегирани дейности с решението на Министерския съвет за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели за съответната година. Услуги, които предлагат защита на жени-жертви на насилие, включително и домашно насилие, както и на техните деца и които са част от определените като държавно делегирани дейности за 2021 г. съгласно Решение на Министерския съвет № 790 от 30.10.2020 г., са Кризисен център, Звено „Майка и бебе" и Център за обществена подкрепа.

„Кризисен център" е комплекс от социални услуги за деца и/или лица, пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация, които се предоставят за срок до 6 месеца и са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране на потребителите или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция. Към настоящия момент Кризисни центрове за лица са разкрити в областите Варна, Велико Търново, Перник, Пловдив, Русе, Стара Загора и Хасково, а Кризисни центрове за деца – в областите Благоевград, Бургас, Варна, Велико

Търново, Видин, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Силистра, София град, София област и Шумен.

Към края на м. декември 2021 г. като делегирани от държавата дейности на територията на страната функционират 19 Кризисни центъра за деца, с общ капацитет 196 места, от които са заети 88 места и 8 Кризисни центъра за лица за 94 потребители, от които са заети 44 места.

Звено „Майка и бебе" предоставя временно настаняване до 6 месеца на бременни жени и майки в риск да изоставят децата си, насърчава родителската привързаност, подпомага младите майки чрез социално, психологическо и юридическо консултиране и подкрепа. Въпреки че услугата е насочена основно към бременни жени и майки в риск да изоставят децата си, част от потребителите на социалната услуга са и бременни жени и майки с деца, станали жертви на домашно насилие. Към края на м. декември 2021 г. от държавния бюджет се финансират 13 звена, за 81 потребители, от които са заети 36 места.

В Центровете за обществена подкрепа се предоставя специализирана подкрепа на лицата, включително и за тези, преживели домашно насилие, и се работи по специални програми за психо-социална подкрепа, правна помощ и консултиране. Към края на м. декември 2021 г. Центровете за обществена подкрепа са 144, за 5 875 потребители.

Съгласно предоставената от **Агенцията за социално подпомагане (АСП)** в изпълнение на мярка Предоставяне на социални услуги на деца и лица, жертви на насилие, трафик или друга форма на експлоатация (Кризисни центрове и други услуги) заявява, че изпълнявайки международните си ангажименти, България осигурява подкрепа за жертвите на домашно насилие чрез Закона за защита от домашно насилие (ЗЗДН), Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за закрила на детето (ЗЗД), Наказателно-процесуалния кодекс и Гражданския процесуален кодекс.

Агенцията за социално подпомагане (АСП), чрез териториалните си поделения има конкретни задължения при прилагане на ЗЗДН. Директорът на Дирекция „Социално подпомагане" (ДСП) може да инициира производство по реда на чл. 8 от ЗЗДН, когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.

В рамките на задълженията си като административен орган, АСП ежегодно участва при подготовката на Националната програма за превенция и защита от домашно насилие, като предлага дейности попадащи във функционалния й ресор.

Министерство на труда и социалната политика всяка година организира професионални обучения, които са насочени към повишаване професионалния капацитет на служителите в териториалните поделения на АСП – ДСП. Поради актуалността и необходимостта от непрекъснато надграждане на знанията и уменията и за подобряване работата на служителите от ДСП, в работата им с лица и деца, жертви на насилие, в годишните програми и каталозите на обученията на Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи са застъпени и фигурират професионални обучения, които касаят темата.

Деца и/или лица, пострадали от насилие, могат да ползват социалната услуга „Кризисен център“ за срок до 6 месеца, като дейностите са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране на потребителите или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция.

Социалните услуги, делегирани от държавата дейности, към които могат да бъдат насочвани деца и лица, жертви на насилие, на територията на страната към момента са следните:

- 19 Кризисни центъра за деца, с общ капацитет 196 места;
- 8 Кризисни центъра за лица, с общ капацитет 94 места;
- 143 Центъра за обществена подкрепа, с общ капацитет 5845 места;
- 13 Звена „Майка и бебе”, с общ капацитет 81 места.

В България липсва официална статистика по отношение броя на подадените сигнали за домашно насилие. Агенцията за социално подпомагане събира информация за идентифицираните случаи на домашно насилие от дирекциите "Социално подпомагане" (ДСП).

През **2021 г.** идентифицираните случаи на домашно насилие от ДСП са 660, от които 4 бр. лица с увреждания, 167 жени, 14 мъже и 479 деца.

Производства, образувани по реда на чл. 8, т. 4 от ЗЗДН - общ брой 33.

Жертви на домашно насилие, насочени към социални услуги - общ брой 406.

Предоставянето, ползването, планирането, финансирането, качеството, контрола и мониторинга на социалните услуги в Република България се регламентират в Закона за социалните услуги (ЗСУ), който влезе в сила от 01.07.2020 г. Социалните услуги са определени като дейности за подкрепа за превенция и/или преодоляване на социалното изключване, реализиране на права и подобряване на качеството на живот. Те се основават на социална работа, индивидуален подход и индивидуална оценка на

потребностите. Съгласно ал. 2 на чл. 9 от ЗСУ социалните услуги се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицето.

Съгласно чл. 77, ал. 3 от ЗСУ в случай на необходимост от спешна подкрепа на лице в кризисна ситуация, на лице, пострадало от домашно насилие, или на лице – жертва на трафик, социалните услуги се предоставят без насочване, като доставчикът на услугата незабавно уведомява ДСП за предприемането на необходимите действия по чл. 73 от ЗСУ.

В случай на необходимост от спешна подкрепа на лице в кризисна ситуация, на лице, пострадало от домашно насилие, или на лице – жертва на трафик, социалните услуги се предоставят без насочване, като доставчикът на услугата незабавно уведомява ДСП по местонахождение на услугата.

ДСП предприема действия за извършване на насочването, независимо от настоящия адрес на лицето. ДСП, извършваща насочването за настаняване, уведомява писмено директора на ДСП по настоящ адрес на лицето. Дирекциите координират действията си, като ДСП на чиято територия се намира лицето в криза извършва проверка на място, с оглед установяване възможностите за подкрепа и ползване на социални услуги при осигуряване на допълнителна информация за лицето.

Когато лицето се придружава от дете и е негов родител или настойник/попечител, услугата се предоставя и на детето.

Когато лицето, пострадало от домашно насилие или жертва на трафик, заявило желание за ползване на социална услуга пред ДСП, е бременна жена или майка на дете, ненавършило три години, тя се насочва незабавно за ползване на подходяща социална услуга, финансирана от държавния бюджет, заедно с детето. В случай че майката е придружена от друго свое дете, навършило три години, социалната услуга се предоставя и на него.

Директорът на ДСП може да инициира производство по реда на чл. 8 от ЗЗДН, когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания. Изготвя искова молба до Районния съд за издаване на заповед за незабавна защита.

При оказване на подкрепа на жертвите на домашно насилие териториалните структури на АСП си взаимодействат с Министерството на вътрешните работи, Национална система 112, неправителствени организации, които имат опит с пострадали от домашно насилие.

Съществена роля за подкрепа на децата и семействата в риск имат социалните

услуги, предоставяни в общността, включително от резидентен тип, които са алтернатива на институционалната грижа. Мерките, насочени към преодоляване на всички форми на насилие е стратегически подход в дейностите, предоставяни в социалните услуги.

Кризисните центрове (КЦ) като социална услуга от резидентен тип се предоставят за деца и младежи пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация. В Центровете се реализират дейности, насочени в посока оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция. На територията на страната като делегирани от държавата дейности функционират 19 Кризисни центрове за деца, с общ капацитет 196 като декември 2019 г., броят на настанените деца и младежи е 116.

При анализа на базата данни по отношение броя на Кризисните центрове за деца на територията на страната се наблюдава нарастване през последните шест години. През 2013 г. функциониращите КЦ за деца са били 14 броя с общ капацитет 145 места като през настоящата 2017 г. наблюдаваме ръст в общия брой с 22%. По отношение капацитета на социалната услуга, нарастването е с 26 % в сравнение с 2013 г. Анализът на данните не показва динамика в процесите, по отношение повишаване броя на настанените потребители в социалната услуга. Относителният дял на настаняванията в петгодишен план е постоянен в количествено изражение. Финансовият стандарт за предоставяне на социалната услуга за резидентна грижа – Кризисен център за деца през 2021 г. е 13 304 лв.

Таблица 4 Кризисни центрове за деца делегирани от държавната дейност

КРИЗИСНИ ЦЕНТРОВЕ за деца делегирани от държавата дейност			
година	брой	капацитет	заетост
2019	19	196	116
2020	19	196	79
2021	19	196	88

Центровете за обществена подкрепа (ЦОП) и Центровете за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) са социалните услуги предоставяни в общността с консултативен характер, които предоставят дейности, както по превенция на недопускането на насилието, така също работа в посока консултиране и подкрепа на децата пострадали от насилие. Към декември 2021 г. на територията на страната като

държавно делегирани дейности, функционират 143 ЦОП с общ капацитет 5 845 места и заетост 6 563; 56 ЦСРИ с капацитет 1 932 места и заетост 2 027 потребители.

Съгласно **Координационния механизъм за реферирање и обгрижване на случаи на непридружени деца и деца, жертва на трафик, завръщащи се от чужбина,** Агенция за социално подпомагане (АСП) и териториалните поделения – Дирекции „Социално подпомагане" (ДСП) имат конкретно разписани ангажименти. Децата жертва на трафик са деца в риск и спрямо тях се предприема мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето, с цел осигуряване правото на детето да живее в сигурна среда, предотвратяване на последиците от трафикирането и възможността от повторно въвличане в трафик. Социално-психологическата работа и подкрепа на тази целева група деца, започва още при пристигането им в страната – на съответния гранично-пропускателен пункт. Съществена част от работата на социалните работници е извършването на оценка на потребностите на детето, преценка на риска и планиране на дейности и мерки за гарантиране на неговите права и интереси. За родителите, за които има информация, че въвличат детето в дейности, оказващи неблагоприятно въздействие върху неговото развитие или с действията или бездействията си поставят детето в риск, се уведомяват съда и прокуратурата за предприемане на действия по компетентност.

Случаите на деца, жертви на трафик, активно се наблюдават от ОЗД за период от една година. Периодът на наблюдение може да се удължи, в зависимост от спецификата на конкретния случай.

През 2021 г. за наблюдаваните от ОЗД деца-жертви на трафик в АСП е налична следната информация:

първо тримесечие на 2021 г. - наблюдавани са 8 деца;

второ тримесечие на 2021 г. - наблюдавани са 10 деца;

трето тримесечие на 2021 г. - наблюдавани са 8 деца;

четвърто тримесечие на 2021 г. – наблюдавани са 8 деца.

Относно прилагането на **Координационния механизъм при насилие** АСП подчертава, че нормативната уредба гарантира правото на детето на закрила срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие. Предвид значимостта на проблема, в Закона за закрила на детето" като една от рисковите групи са посочени деца, които са жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството им, както и децата, за които съществува опасност от увреждане на физическото, психическото, нравственото, интелектуално и социално

развитие. Териториалните поделения на АСП – Дирекциите „Социално подпомагане, в частност Отделите „Закрила на детето”, активно работят с децата, жертви на насилие и с техните семейства - предприемат мерки за закрила, насочват ги към подходящи социални услуги, консултират, подкрепят и оказват съдействие за преодоляване на негативните последици от преживяното насилие.

Чрез прилагането на Координационния механизъм при насилие (КМ), регламентиран в Закона за закрила на детето (чл. 36г) се постига бърза реакция, сътрудничество и координираност на действията на отговорните институции при случай на дете в риск и/или жертва на насилие.

Съгласно ЗЗД, за осигуряване на защита на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация дирекция "Социално подпомагане" създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно до приключване на случая и който разработва план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието. Водещ на екипа е социалният работник, определен от директора на дирекция "Социално подпомагане". В екипа задължително участват представител на районното управление на Министерството на вътрешните работи (районен инспектор, инспектор от детска педагогическа стая или оперативен работник), на районната прокуратура и представител на общината. По преценка на водещия на екипа се канят за участие представител на регионалната здравна инспекция, личният лекар на детето или представител на болницата, откъдето е постъпил сигнал по случая, представител на регионалното управление по образованието и на училището, детската градина или друга образователна институция и представител на доставчик на социална услуга. Процесът включва екипно обсъждане на случая, набелязване на конкретни дейности, вземане на решение и последващи действия по случая, съобразно компетентността на всеки един от участниците.

През 2021 г. броят на постъпилите сигнали в отдели „Закрила на детето“ към Дирекции „Социално подпомагане“ в страната за насилие над деца е **1 387**;

През 2021 г. броят на сигналите за насилие над деца, по които е открита работа по случаи на деца в риск е **585**;

През 2021 г. броят на сигналите за деца, жертва или в риск от насилие, по които е приложен Координационния механизъм при насилие е **1 369**.

Министерство на транспорта и съобщенията през 2021 г. отчита подобряване на информираността на жените за подкрепата и защитата, която ще получат при проява на насилие спрямо тях, което оказва резултат върху постепенно премахване на

съзнателното прикриване на формите на насилие над жените. Превенция на всички форми на насилие. Съблюдаване на принципа „Сигурност не само на работното място, но и в семейството“. Министерството заявява, че води политика на нулева толерантност спрямо насилието на работното място в различните му направления — физическо, психически и сексуално.

Министерство на отбраната заявява, че основна политика в министерството е нулевата толерантност към прояви на насилие във всичките му форми. Разкрита е и продължава да функционира гореща телефонна линия за сигнали, жалби и оплаквания от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. На официалната web- страницата на МО, рубрика на български и английски език „Равнопоставеност/Gender” са посочени телефони и електронна поща за приемане на съответните сигнали, жалби или оплаквания. Военнослужещите и служителите в МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната Българската армия могат да се обърнат към Служба „Военна полиция“ или към Главния инспектор на Министерство на отбраната за неразрешен от началниците/командирите им проблемен въпрос, за неспазване на международното и българско законодателство, осъществено вербално и невербално насилие на работното място, нерегламентирани прояви и др.

Приоритетна област 5: Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма

В отговор на предизвикателствата от разпространените стереотипи по пол, през изминалата 2021 г. **Министерство на културата** продължи да работи активно за прилагане на конкретни мерки по **Приоритетна област 5: Преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма.** Дейностите в тази насока включват насърчаване на интегрирането на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете - така например, са подкрепени деца с изявени дарби от държавните и общинските училища - момичета и момчета, съобразно техните специфични потребности и таланти, капацитет и перспективи за развитие. Подобно въздействие има стимулирането на талантливи деца и младежи и от двата пола за творческо развитие в сферата на изкуствата и любителското творчество.

Чрез своите програми Министерство на културата оказва ежегодна финансова подкрепа на творчески проекти при спазване на принципа за равнопоставеност на

жените и мъжете. Равнопоставеното участие на жените и мъжете в творчески проекти и прояви в различни сфери на културата е фактор, който също съдейства в полза на успешното противопоставяне на стереотипите по пол в съвременното общество. Принципът на равнопоставеност се прилага при изпълнение на следните програми: за целева финансова подкрепа на творчески проекти и провеждане на конкурсни сесии в областта на сценичните изкуства; за дейности в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, свързани с осигуряване на равен достъп на обществото до културното наследство без разлика между жените и мъжете; за развитие на разнородни дейности в читалищата, като най-разпространените културни институции в страната; за подобряване условията в обществените библиотеки с приоритет насърчаване интереса към четенето еднакво сред жените и мъжете; за осигуряване на равен достъп до книжовното, литературното и нематериалното културно наследство.

Политиката на Министерството на културата за подкрепа на читалищата, като най-разпространените културни институции в страната - средища за информация, неформално обучение, културно изразяване и гражданско участие в малките населени места и селските райони, е изключително ефективна за създаване на условия за равнопоставено творческо развитие на жените и мъжете. Ежегодно се подкрепя развитието на читалищните библиотеки, школи по изкуства, школи по чужди езици, надграждане и създаване на нови образователни форми, поддържане и създаване на театрални състави, кръжоци по краезнание, създаване и поддръжка на колекции с културни ценности с цел осигуряване на възможности за равен достъп на представителите и на двата пола.

И през 2021 г. Министерство на културата е работило в посока подобряване условията на труд в читалищата и за развитие на читалищната дейност чрез предоставяне на допълнителни средства от държавния бюджет. За да могат да изпълняват своите културно-просветни функции, читалищата получават годишна държавна субсидия, насочена към осигуряване, поддържане и развитие на условия за дейност в народните читалища, така че те да могат да отговорят на потребностите на гражданите в сферата на културата, образованието и социалните дейности. Със Закона за държавния бюджет за 2021 година и Решение № 790 от 30 октомври 2020 г. за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 2021 година, стандартът за една субсидирана бройка за читалищата през 2021 година е в размер на 11 484 лева, като същият е завишен с 10% спрямо предходната 2020 година. Общият брой субсидирани бройки за читалищата е 7 771, в това число и увеличение с

40. Средствата са предназначени за осигуряване на библиотекари, секретари на читалища, хорови диригенти, корепетитори, хореографи, ръководители на оркестри, музикални педагози, художествени ръководители на различни по вид състави, учители по чужди езици, уредници в читалищни музеи. Целта на държавната подкрепа е включването на повече деца, младежи и възрастни и от двата пола в читалищни дейности.

Допълнително през 2021 г. е оказана подкрепа чрез конкурсните сесии по двете програми – „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“ и „Помощ за книгата“:

За обновяване фондовете и подобряване на условията в обществените библиотеки и читалищата като центрове за неформално и самостоятелно учене, Министерството на културата обяви две конкурсни сесии с общ фонд 2 000 000 лв. по **програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“.** Голяма част от подпомогнатите 953 проекта в общ размер на 1 898 747 лв. са на читалищни библиотеки, обособени и в малки населени места, във всички региони на страната. Целта на програмата е да се предоставя безплатен достъп на хората и от двата пола до нови книги, специализирани издания, според спецификата на потребителите на библиотеките. Приоритет на програмата е насърчаване на интереса към четенето еднакво сред жените и мъжете.

За насърчаване на четенето и достъпа до съвременна литература чрез **програма „Помощ за книгата“** през 2021 г. са подпомогнати финансово 85 проекта в размер на 99 000 лв. за издаване на нови книги в различни направления: българска и преводна художествена литература; българска и преводна хуманитаристика; литература за деца и юноши; културно-историческо наследство и съвременна култура. Чрез програмата се цели и представянето на книжния пазар на творчеството на писатели и изследователи и от двата пола и насърчаване на тяхната изява като автори и творци с общ принос за развитието на литературните процеси и на науката.

По **Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби** от държавните и общинските училища и от Министерство на културата са отпуснати общо 291 стипендии за ученици от държавни, общински и частни училища и са реализирани 50 еднократни финансови подпомагания на деца и младежи на възраст между 11-18 години. Средствата са предоставени равнопоставено за момичета и момчета, като единственият критерий са постиженията.

По **програма за целева финансова подкрепа на творчески проекти и дейности в областта на сценичните изкуства**, която е свързана с изявата, развитието на творческия потенциал и участието в културния живот на представителите и от двата пола, през 2021 г. са проведени пет сесии за творчески проекти в областта на сценичните изкуства, от които: две сесии в областта на театралното изкуство (подкрепени са 45 проекта на стойност 500 000 лв.), две сесии областта на музикалното изкуство (подкрепа е оказана на 55 проекта на стойност 599 858 лв.), както и една сесия в областта на танцовото изкуство (6 подкрепени проекта на стойност 119 827 лв.)

Посредством **програми за целево финансиране на творчески проекти за дейности в областта на музейното дело и визуалните изкуства** са реализирани 2 конкурсни сесии, като са подкрепени 32 проекта, свързани с осигуряване на равен достъп на обществото до културното наследство без разлика между половете, за реализиране на събития и създаване на образователни програми за повишаване на достъпа до движимото културно наследство и визуалните изкуства.

Разработената за първи път през 2020 г. **програма за подпомагане на творчески проекти в областта на литературата** има за цел създаване на нови произведения във всички литературни жанрове, с цел финансова подкрепа на индивидуални творци и от двата пола - белетристи, поети, публицисти, литературни критици и историци, драматурзи за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове на конкурсен принцип. Общият размер на средствата за сесията е 300 000 лв. и тя стартира в началото на 2021 г. По програмата през 2021 г. са подкрепени 115 индивидуални творчески проекта в общ размер на 299 950 лв.

Програма РА14 "Културно предприемачество, наследство и сътрудничество" се фокусира върху ролята на културата и културното наследство като ресурси за местно и регионално развитие. Изпълнението на проекти по програмата следва да приключи до 2024 г., а програмен партньор от държавите донори на Министерството на културата, което е Програмен оператор, е Съвет по изкуствата – Норвегия. Финансовите средства се осигуряват от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2020 - 2024 г. и национално съфинансиране. Основната насоченост на Програма РА14 е намаляване на икономическите и социалните различия в обществото, като се фокусира върху ролята, която културата и движимото културно наследство играят като двигател в местното и регионалното развитие с акцент върху заетостта, социалното включване и предприемачеството в областта на културата.

През 2021 г. са обявени следните покани за кандидатстване:

- по две покани по **Резултат 1** „Подобрено управление на културно наследство“ са одобрени 17 проектни предложения, предстои подписване на договор за финансиране;
- по **Резултат 2 “**Подобрен достъп до изкуства и култура” се изпълняват 13 договора за БФП, а в процес на оценка са 65 проектни предложения;
- по **Резултат 3** “Подобрена информираност за изкуствата и културата на етническите и културните малцинства” са кандидатствали 52 проектни предложения, които са в етап на оценяване;

Програмите на Национален фонд „Култура“ също допринасят за утвърждаване и прилагане на принципа за равнопоставеност на половете:

Регулярната програма „Културно наследство" с общ бюджет от 250 000 лв. е реализирана през 2021 г. в два модула: Модул "Съхранение и популяризиране", където получиха подкрепа 19 проекта, и създаденият през 2021 г. Модул "Културно предприемачество в областта на културното наследство " с 4 одобрени и подпомогнати проекта.

Чрез двата модула програмата е оказала подкрепа на проекти, които целят да насърчат предприемачеството в областта на културното наследство в България чрез развиване на бизнес модели за успешни културни индустрии на местно ниво, както и проекти за опазване, изследване и популяризиране на културното наследство на България и разработване на средства за подобрен достъп до културното наследство чрез дигитални технологии и предаване на културно съдържание.

През 2021 година Национален фонд „Култура“ чрез **регулярната си програма „Социално ангажирани изкуства“** финансира проекти от всички области на изкуството и културата, които адресират социални проблеми и каузи до широката публика чрез форми на изкуство и култура от всички области (изложби, специализирани дигитални и печатни издания, документални формати, музикални продукции и събития и др.) С цел реализиране на програмата, през второто полугодие на 2021 г. са проведени кампании за адресиране на социален проблем чрез изкуство, без ограничения относно допустимостта на кандидатите. Общият бюджет на програма „Социално ангажирани изкуства“ е 500 000 лв., като за един проект се предоставят максимум 30 000 лв. Резултатите от реализирането на проектите по програмата се очакват до края на месец ноември 2022 г.

Освен регулярните програми на Национален фонд „Култура“, финансови средства до културния сектор достигнаха и чрез програма за нови инициативи, с което

се даде възможност на творци и организатори и от двата пола да планират и реализират своите творчески идеи и проекти. По **извънредната програма „Подкрепа за организации в областта на любителското изкуство“** са одобрени 168 проекта в общ размер на 2 604 898,09 лв. Целевата подкрепа е за частни професионални организации в областта на любителското творчество в периода на обявеното извънредно положение. Основната цел на програмата е финансово подпомагане на дейностите на организации, работещи в областта на любителското изкуство, както и подкрепа за поддържане и развитие на творческия потенциал на любители в изкуствата и от двата пола.

По данни на **Министерството на вътрешните работи** в изпълнение на мярка № 56 „Организиране и провеждане на международен турнир по стрелба за жени, служителки на МВР, военнослужещи от МО и службите за сигурност“ **о**т 7 до 10 юни 2021 г. на стрелбищата на Центъра за специализация и професионална подготовка във Варна – АМВР е проведен турнир по стрелба с пистолет за жени (общо 49), служители и военнослужещи от МО, МВР и службите за сигурност. Целта на турнира е повишаване на авторитета на институциите и насърчаване на повече млади момичета и жени да кандидатстват и постъпват на работа в службите за сигурност.

От Спортната асоциация на МВР са организирани следните турнири с участници служители на МВР (жени и мъже): през март 2021 г. в Бургас е проведен турнир „Освобождение“ с над 100 участници; през март 2021 г. в Добринище и Банско е проведен републикански турнир по ски алпийски дисциплини и биатлон с над 100 участници; през март 2021 г. на стрелбище на АМВР е проведен турнир „Бинев – Трошанов – Ангелов“ с над 100 участници; през април 2021 г. в Плевен е проведен турнир „Величко Величков“ с над 100 участници; през юли 2021 г. във Варна е проведен републикански турнир по стрелба с над 120 участници; през септември 2021 г. във Варна е проведен републикански турнир по крос и ориентиране с над 100 участници; през октомври 2021 г. в Перник е проведен турнир „Купа Кракра“ с над 100 участници; през декември 2021 г. в Смолян е проведен турнир „Купа България“ с над 100 участници.

Комисията за защита от дискриминация (КЗД) е независим специализиран държавен орган, който се ръководи от законодателството на Република България и от Хартата на клиента при предоставяне на административните услуги в полза на обществото. Като юридическо лице, Комисията осъществява дейността си съгласно Конституцията, Закона за защита от дискриминация и Правилника за устройството и

дейността си. Осъществявайки контрол по прилагането и спазването на международните договори, по които Република България е страна и вътрешното законодателство уреждащо равенство в третирането и превенция срещу всички признаци и форми на дискриминация, КЗД се явява единствен, специализиран, държавен, независим орган за защита правата на човека в Република България. Като орган, който осъществява контрол по прилагането и спазването на Закона за защита от дискриминация (ЗЗДискр.) или други закони, уреждащи равенство в третирането, тя се явява и национален орган по правата на човека, със статут „Б", акредитиран от Организацията на обединените нации.

Законът за защита от дискриминация, урежда защитата срещу всички форми на дискриминация и съдейства за нейното предотвратяване. Разпоредбата на чл. 4., ал 1 обхваща случаите и на реч на омразата, като по - конкретно забранява "всяка пряка или непряка дискриминация, основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, човешки геном, гражданство, произход, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна." Тук следва да обърнем внимание, че законодателя изрично е посочил 19-те основни признака на дискриминация, с ясното уточнение че е забранена и всякаква друга дискриминация на други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна. Също така е необходимо да се отчете и универсалния (материален и персонален) обхват на закона и забраната за пряка дискриминация, която законодателят е въвел с нормата на чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр.

По смисъла на Закона за защита от дискриминацията "Тормоз" е всяко нежелано поведение на основата на признаците по чл. 4, ал. 1 , изразено физически, словесно или по друг начин, което има за цел или резултат накърняване достойнството на лицето и създаване на враждебна, принизяваща, унизителна, обидна или застрашителна среда.

В този смисъл законодателя императивно посочва в разпоредбата на чл. 5 от Закона, че тормоза, в това число и сексуалния тормоз, подбуждането КЪМ дискриминация, преследването и расовата сегрегация, като форми на дискриминация.

Като независима институция за правата на човека, натоварена със защитата от дискриминация и борбата срещу расизма и нетолерантността в България, включително и използване на реч на омразата, КЗД може да налага в образувани производства с оглед

прилагането на Закона за защита от дискриминацията административни наказанията, регламентирани в разпоредбите на чл. 78-82 в същия закон.

Законодателят е предвидил механизъм за предотвратяване на повторно извършване на нарушение, като чл. 81 регламентира, че когато нарушенията по чл. 78 - 80 са извършени повторно, се налага глоба, съответно имуществена санкция, в двоен размер на първоначално наложената.

Предвижда се, за който не изпълни решение на Комисията или на съда, постановено по Закона за защита от дискриминация, да се наказва с глоба от 2000 до 10 000 лв., в случаите ако не подлежи на по-тежко наказание. Ако след изтичане на три месеца от влизане в сила на решението на Комисията нарушението продължава, се налага глоба от 5000 до 20 000 лв.

Законът, регламентира и принудителни административни мерки за предотвратяване или преустановяване на нарушенията по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, както и за предотвратяване или отстраняване на вредните последици от тях.

Оплакванията за дискриминация по признак ”пол” през 2021 г. са разглеждани в общо 12 образувани производства за защита от дискриминация, като в някои от случаите е разглеждан като самостоятелен признак, а в други е разглеждан от състав за множествена дискриминация (повече от един признак).

Относно политиката за превенция на дискриминацията и осигуряване равенство на участниците в обществения живот е важно да отбележим, че една от основните функции на КЗД е точно превантивната. С цел недопускане на дискриминация Комисията за защита от дискриминация реализира различни инициативи, проектни предложения, срещи с граждани и приемни.

Една част от превенцията се реализира с помощта на регионални представители на комисията. Те са ситуирани в 24 от 28-те области, с който факт е уникална в Европа. Техен ангажимент е да оказват независима помощ на гражданите, да ги консултират и информират за приложението на антидискриминационния закон, за правомощията и правилата за производство пред КЗД, за правните възможности за защита нарушеното право на равно третиране, в т.ч. за процесуалните им правомощия в производството пред КЗД. Те подпомагат Комисията за организиране и информиране на местната общественост за предстоящи мероприятия, семинари и други форми на публичен диалог. Информират всички заинтересовани субекти, представители на държавните

институции в региона, на местната власт, на синдикатите, на неправителствените организации и целевите групи, имащи пряко отношение към темата. По този начин подпомагат и подкрепят общата воля за търпимост, толерантност и равнопоставеност между различните групи хора.

Анотирани решения от практиката на КЗД - Оплаквания за дискриминация по признак „пол“ разгледани през 2021

С Решение № 684/20.09.2021 г. е установено нарушение за забраната за дискриминация по признак „пол“ по чл. 4, ал. 1 от ЗЗДискр. Съставът е сезиран по жалбата на Д.Б.М., която сочи, че през 2019 г. изпратила запитвания до няколко автошколи в град В. относно шофьорски курсове за категория „А“. Жалбоподателката счита, че е била обект на дискриминация по признак „пол”, а до този извод достигнала във връзка с желанието ѝ да придобие право да управлява мотоциклет [категория „А”/. Търсейки автошкола, при която да придобие нужната квалификация, изпратила запитване до „Автошкола Д.", в резултат на което получила отговор, в който било описано, че цената на курса за въпросната категория е с 50 лв. по-скъп за жени, от този за мъже, тъй като „се случват по-трудно нещата” при жените. В становището на ответната страна е отразено, че е имало запитване по gmail за курс категория „А“ от лицето Д. М. Обясняват, че курсът за мотоциклети категория „А“ е съпроводен с много труд и огромни физически рискове при обучението. През този период и по време на полагането на практическия изпит пред „ИАААА”, са били свидетели на десетки злополуки, довеждащи до тежки физически травми, понякога и за цял живот - справка „ИАААА”. С оглед на изброените факти се правила задължителна застраховка злополука към застрахователно дружество „SDI” на стойност 50лв., което оскъпява услугата на курса. Застраховката се представя пред комисията на „ИАААА” за практическия изпит.

В мотивите на решението е посочено, че за да бъде квалифицирано дадено деяние като дискриминационно, трябва да има за резултат нарушаване на принципа на равенство и да е обусловено от защитен признак по смисъла на чл.4, ал. 1 от ЗЗДискр. И в двете хипотези за пряка или непряка дискриминация, съгласно нормата на чл.4, ал.2 и ал.З от ЗЗДискр. законодателят е определил, че следва да е налице „неблагоприятно третиране” на обекта на дискриминация. „Неблагоприятно третиране” по смисъла на S 1, т.7 от ДР на ЗЗДискр. е всеки акт, действие или бездействие, което пряко или непряко засяга права или законни интереси на индивида. Доказването на дискриминация изисква първо, да се установи факта на неравно третиране, на сравнимост на ситуацията, на

защитения признак, както и на различието по този признак със сравняваните лица и второ, да се докажат факти, от които може да се направи обосновано предположение за възможно осъществяване на неравно третиране поради защитен признак, т.е. за причинната връзка между спорното третиране и защитения признак.

Съставът е изложил доводи, че чрез задължението за застраховка на стойност 50 лева само за курсисти от женски пол, ответната страна нарушава равнопоставеността между двата пола и дискриминира по признак „пол", както жалбоподателката, така и спрямо други курсисти от женски пол.

На основание чл. 65, т. 1 във връзка с чл. 47, т. 2 и 3, ВР. с чл. 78, ал. 1 от ЗЗДискр., решаващият състав установява, че ответната страна Автошкола „Д.", е извършила нарушение на Закона за защита от дискриминация вы основа на признак „пол". С постановеното решение съставът налага, на основание чл. 47, т. 3 от ЗЗДискр. във връзка с чл. 78, ал. 1, на ответната страна Автошкола „Д." № 1 1, поради установена дискриминация по признак „пол", имуществена санкция в размер на 500 (петстотин) лева, платими, на основание чл. 83 ЗЗДискр., по сметка на Комисия за защита от дискриминация в Българска народна банка. Със същото решение е дадена препоръка на основание чл. 47, т. 11 от Закона за защита от дискриминация, ответната страна Автошкола „Д.", да се въздържа и да съблюдава занапред за действия, които биха могли да породят съмнение у гражданите за проява на дискриминация въз основа на защитения от закона признак „пол".

По друго оплакване за дискриминация по признак „пол", съставът е постановил Решение N2 344/ 23.03.2021 г., с което не е установена дискриминация по посочения признак. Подаденото оплакване е във връзка с предприети мерки за закрила в семейна среда, осигурявани от органа по закрила към ДСП - П към АСП.

Жалбоподателят ИД. е баща на двегодишни деца (близнаци). Твърди, че след раждането им, майката на децата многократно ги е отвеждала за няколко дни в неизвестна посока, без неговото знание, съгласие и обратна връзка. Заявява, че към настоящия момент майката на децата еднолично и грубо погазвайки родителските му права, ги отглежда сама, далеч от гр. С. Като конкретен повод за подаване на жалбата сочи действието на Дирекция „Социално подпомагане" гр. П, изразяващо се в насочване на майката за подлагане на логопедично и психологично обследване на децата, без неговото уведомяване, независимо от наличието на писмено договаряне за присъствието му на обследването и поемането на ангажимент за това обстоятелство. Решаващият състав е приел, че събраните по преписката доказателства опровергават твърденията за

субективизъм и преднамереност от страна на администрацията на АСП, изразяваща се в насочване на майката за подлагане на логопедично и психологично обследване на децата, без уведомяване на жалбоподателя по преписката, (независимо от наличието на писмено договаряне за присъствието му на обследването и поемането на ангажимент за това обстоятелството, както и липса на официален отговор за резултатите от него). Съставът е отчел също, че твърденията на жалбоподателя, че не е получил конкретни отговори на подадените от него до Дирекция „Социално подпомагане" гр. П. сигнали се опровергават от представените по преписката протоколи от срещи, писмени покани за срещи, писма и др. Втори специализиран постоянен заседателен състав е посочил, че с оглед преценката дали е налице дискриминационно отношение, е съществено как е възприеман жалбоподателя като участник в мерките за закрила в семейна среда, осигурявани от органа по закрила към ДСП - П. по случаите за неговите деца и именно заради наличието на определена характеристика, да е дискриминиран. По същия начин, майката на децата, посочена от жалбоподателя, като лице за сравнение би следвало, за да е налице дискриминация, спрямо жалбоподателя, да е третирана по-благоприятно само, защото не притежават въпросния признак, т.е. единствено и само, че е от женски пол, поради което жалбоподателят твърди, че е дискриминиран и който, според жалбоподателя, е послужил като основание на социалната институция да го дискриминира в процеса на работа по закрила на децата.

Установено е, че социалната институция е комуникирала с жалбоподателя Д., с всеки един от неговите сигнали и молби, адресирани до дирекцията по поставените проблеми. Съставът е отчел и отразил в мотивите на постановеното решение, че от представените доказателства и приложен доклад от извършена проверка от Инспектората на АСП, се установява, че органът по закрила на детето е предприемал своевременно мерки за закрила в семейна среда на двете деца на жалбоподателя. Гореизложеното мотивира настоящия състав да приеме оплакванията на Иван Д. за осъществена от страна на Дирекция „Социално подпомагане" гр. П., Отдел „Закрила на детето" спрямо него дискриминация по признак пол, по време на работа по случаите на децата на жалбоподателя, за неоснователни и недоказани.

На основание чл.65, т.5 от Закона за защита от дискриминация, съставът е установил, че АСП представлявана от изпълнителния директор Р. П. не е осъществила спрямо И. А. Д. дискриминация по смисъла на чл. 4, ал.2 от 33Дискр. по признак „пол" и със същото решение е оставил без уважение подадената жалба.

В Решение .N2 301/ 11.03.2021 г. Втори специализиран заседателен състав е разгледал оплаквания за дискриминация под формата на тормоз по признак „пол". Жалбоподателката Д. Б. А. твърди, че спрямо нея е осъществена дискриминация под формата на тормоз от страна на М. Г., заемащ длъжността старши касиер в бензиностанция „Л. Б.“ ЕООД.

На 03.04.2019 г. жалбоподателката била нощна смяна в бензиностанция и докато изпълнявала задълженията си като „касиер", се появил М. Г. заемащ длъжността старши касиер в бензиностанцията и който не бил на смяна. Същият се държал агресивно спрямо нея, била обиждана по най-нецензурен и вулгарен начин, като твърди, че той бил употребил алкохол. По преписката са изискани становища от М. Г. и от работодателя „Л. Б.“ ЕООД. От страна на дружеството се посочва, че е била получена жалба (сигнал) от Д.А., идентична с жалбата, изпратена до Комисията. По повод на това на 03.05.2019 г. управителят на дружеството със Заповед № 423/ 03.05.2019 г. е разпоредил извършването на незабавна проверка, като за целта била създадена комисия, която да провери случая и да докладва на ръководството на дружеството. На 03.05.2019 г. въпросната комисия констатирала в свой Протокол с № 1, че М. Г. е подал молба за прекратяване на трудовото си правоотношение след инцидента с Д. А. Работодателя информира също, че Комисията, извършваща проверката, констатирала следното: „Видно от обясненията, контрольорът, работил нощна смяна в нощта на инцидента, е напуснал сградата на бензиностанцията в началото на скандала, поради което не знае нищо за случилото се, което да е възприел непосредствено. Според обясненията на управителката, част от хората са се оплакали, че Д. Б. А. е конфликтна личност и е създавала ситуации, които предразполагат към скандал на работното място.” Впечатленията на Комисията от предоставения от Д. А. аудио запис били, „че същият не е манипулиран и има вътрешна логика, но по съществото си по-скоро представлява битов скандал“, отколкото „тормоз на работното място”. От аудио записа ставало ясно, че М. Г. е нарушил т. 4. 1. и т. 4. 4. от „Правила за корпоративна култура”, с които са запознати служителите на Б 166 Г. О., както и той. От всички събрани в хода на производството писмени доказателства е установено, че между жалбоподателката Д. А. и посочения от нея ответник М. Г е имало конфликт, възникнал на работното място по време, когато Г. не е бил на работа, а е отишъл извън работно време в бензиностанцията. По време на възникналия спор между страните, ответникът не е изпълнявал своите служебни задължения, защото не е бил на смяна. Преки свидетели на случилото се

между двете страни и разменените реплики помежду им, не се установява да е имало. Служителят, който е бил на смяна същата вечер — В. Г. по негови твърдения е излязъл от помещението в самото начало на възникналия между страните спор и заявява, че не е бил свидетел на обиди и заплахи. Това е установено и от писмените сведения, които е предоставил на работодателя си, във връзка с възникналата ситуация и подадената жалба, които са предоставени като доказателство по преписката от втората ответна страна в производството „Л.Б.” ЕООД.

Съставът е приел, че посочените в инициативния документ оплаквания от страна на ДА. за извършена спрямо нея дискриминация от М.Г., не се потвърждават в хода на производството пред КЗД. Втори специализиран заседателен състав е формирал мнение, че между двете страни е възникнал конфликт. Не е спорно, че е възникнал спор помежду им, че те са били в пререкание, че са си разменили обидни реплики. В мотивите на решението е отразено, че в случая това обстоятелство само по себе си, не е достатъчно, за да обоснове наличие дискриминация под формата на тормоз, осъществена от посочения ответник по отношение на жалбоподателката.

В разглеждания случай съставът е отчел множеството писмени доказателства, вкл. и „Докладна записка", изготвена от М. Т. - регионален представител — регион Централна Северна България, която е изпратена от него до ръководител отдел „Работа с персонала“ в „Л.Б.” ЕООД по повод възникналия скандал между страните, и която се основава на събраните писмени становища от колегите на А. и Г. Жалбоподателката е определена от повечето й колеги, които са споделили, че тя „ги провокира с различни подмятания”, като „конфликтна". При създалата се ситуация, всички колеги на жалбоподателката са заявили, че отказват да работят с нея. Това е видно и от представените писмени становища, в някои от които тя е определена като „конфликтна личност, която създава ситуации, предразполагащи към скандали на работното място". По отношение на втората ответна страна в производството работодателя на жалбоподателката „Л.Б.” ЕООД, съставът, след като прецени всички представени писмени доказателства, счита, че дружеството е изпълнило задълженията си по чл. 17 от ЗЗДискр., според който работодател, получил оплакване от работник или служител, който се смята за подложен на тормоз, включително сексуален тормоз на работното място, е длъжен да предприеме мерки за прекратяване на тормоза, както и за налагане на дисциплинарна отговорност, ако тормозът е извършен от друг работник или служител. Въз основа на така събраните доказателства, Втори специализиран заседателен състав на Комисията за защита от дискриминация, на осн. чл. 65, т. 5 , чл. 66 от ЗЗДискр. е установил, че М. Ц. Г. като старши касиер в бензиностанция „Л. Б“ ЕООД,

не е извършил дискриминация под формата на тормоз на работното място по признак „пол“ срещу Д. Б. А. Съставът е оставил без уважение подадената от Д. Б. А жалба срещу М. Ц. Г. за извършена дискриминация по признак „пол", без уважение, като неоснователна. Съставът е установил, че „Л. Б.“ ЕООД, не е извършило нарушение на чл. 17 от 33Дискр. във връзка с получен сигнал от Д. Б. А и е оставил жалбата като неоснователна и спрямо дружеството _работодател.

Друг случай на разгледана преписка от Петчленен заседателен състав на Комисията, касаеща оплакване за нарушаване на принципа на равно третиране при упражняване правото на труд, е преписка 5/2020 г., по която е постановено Решение № 347/23.03.2021 г. То съдържа оплаквания за проявена дискриминация от ответната страна работодател, по признаци „лично положение“ и „пол; чрез прекратяване на трудовото правоотношение с жалбоподателката поради особеното състояние, в което се намирала, а именно бременност.

Съставът е кредитирал показанията на свидетел по преписката, като е счел същите за ясни, точни и непротиворечиви и приел за годни гласни доказателства, събрани по надлежния ред относно изречените във връзка с бременността на жалбоподателката реплики, „че след представянето на първия болничен тя се е превърнала в тежест на фирмата", които реплики, изречени в присъствието на трети лица са създали за жалбоподателката унизителна, обидна и застрашителна среда, което съставлява нарушение на Закона за защита от дискриминация. Съставът е установил, че ответната страна е извършила нарушение на Закона за защита от дискриминация на основа на признаци „лично положение“ и „пол“ по отношение на жалбоподателката и наложил, на основание чл. 47, т. 3 във връзка с чл. 78, ал. 1, на ответната страна, поради установена дискриминация по признаци „лично положение“ и „пол", глоба в размер на 250,00 (двеста и петдесет) лева.

В Комисия за защита от дискриминация са разглеждани преписки, образувани по жалби или сигнали от граждани или граждански сдружения, свързани с изказвания на политици. Такъв е примера с Решение N2 758/ 12.10.2021 г. Производството по преписката е образувано по сигнал, подаден от Сдружение „Алианс за защита от насилие, основано на пола“ срещу В. М., във връзка с негово изказване от 05.09.2020 г., с оплаквания за дискриминация по признаци „пол“ и „обществено положение“.

В сигнала Сдружение „Алианс за защита от насилие, основано на пола", представлявано от председателя Г. Т. посочват, че са дълбоко възмутени от обстоятелството, че на 05.09.2020г. В. М., народен представител в 44-тото НС и заместник председател на НС във видеообръщение във фейсбук отправил открита сексистка атака срещу министър С. по повод на това, че тя не изразила одобрение за

действията му да сложи подпис под проекта за нова Конституция, без да го е чел, той казал: „Ние такава не бихме я взели дори за чистачка в офиса ни.“ Считат, че сексисткият език и езикът на омразата към една жена на политическа позиция, изразени свободно и необезпокоявано, представляват печална страница от мандата на настоящият парламент и говорят за това, че самите народни представители инспирират, подклаждат и демонстративно налагат езика на омразата и дискриминацията, включително дискриминацията спрямо жените. Считат, че изказването на М. е потвърждение на позицията му относно функцията на жената и относно това какво е нейното място. Приемат за грозно и унизително назоваването на С. не с името й, а с показателното местоимение „такава”. Считат за необходимо приемането на решение на Народното събрание за осъждане на проявите на сексизъм, дискриминация и омраза.

В допълнение към сигнала Сдружението уточнява, че на основание чл. 47, т. 1, 2 и 3 от ЗЗДискр. молят КЗД да установи посоченото в сигнала нарушение, да постанови нарушителят да възстанови първоначалното нарушение, като за своя сметка осигури публикуване на свое извинение в поне три национални медии, както и да му наложи глоба в размер по справедливост.

Съставът, след преценка на събраните доказателства, е приел за установено, че макар и да не е налице умисъл от ответната страна, както и процесното изказване да е в сферата на политическия дебат, то същото е неприемливо спрямо духа и целите, заложени в Закона за защита от дискриминация, както и в международното право. Възраженията на ответната страна за липса на осъществена дискриминация по признаци „пол“ и „обществено положение“ не се подкрепят от наличните по преписката доказателства, поради което съставът е счел, че спрямо същата следва да бъде дадена препоръка да се въздържа занапред от действия, които биха могли да породят съмнение за дискриминация по защитените от закона признаци, тъй като счита процесното изявление за неприемливо спрямо духа и целите на Закона за защита от дискриминация и на международното право.

По информация на **Министерство на младежта и спорта** равнопоставеността на жените и мъжете в спорта се постига конкретно чрез предоставянето на еднакви възможности за спортно развитие на мъже и жени, честно и равноправно отношение към двата пола на всички нива, оценяване с достойнство труда и постигнатите успехи на всички в спорта. Министерството осъществява политика за насърчаване на равнопоставеността между мъжете и жените чрез създаване на равни условия за участие в учебно-тренировъчна дейност, спортни състезания, спориш занимания и спортни кампании на национално и международно ниво, свързани със спорта за всички и спорта за учащи, като разработва програми за спортни дейности, подпомага, координира и

осъществява мониторинг за тяхното изпълнение. За участие в тях се предоставят еднакви условия и възможности за спортно развитие както на мъжете, така и на жените. По програмите на ММС „Програма за развитие на спорта за всички", „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания", „Програма за развитие на спорта за учащи" „„Спорт за децата в свободното време", „Научи се да плуваш", „Децата и спортният клуб" и „Спорт за деца в риск" приоритетно се финансират проекти със социална значимост и голям брой участници от двата пола. Сред конкретните цели на програмите са формирането и развитието на социални качества на участниците като толерантност и солидарност, включително между половете. На територията на страната извършват дейност 25 спортни училища (6 държавни, финансирани чрез Министерството на младежта и спорта, и 19 общински, финансирани чрез бюджетите на съответните общини). Създадени са еднакви условия за прием на учениците в общинските и държавните спортни училища, без ограничение на желаещите момичета и момчета да се обучават по различните видове спорт. В резултатите от приема на учениците се отчита по-нисък брой на момичетата спрямо момчетата, които са заявили желание за обучение в спортно училище и са постигнали необходимите резултати по време на приемните изпити. Въпреки създадените условия за равнопоставеност на момичетата и момчетата без ограничения на местата по вид спорт по пол в спортните училища през настоящата учебна 2021-2022 г. се обучават 7 071 ученици по 31 вида спорт, от които 5 133 момчета и 1 938 момичета. В държавните спортни училища се обучават 2 657 ученици по 24 вида спорт. От тях 1 822 са момчета и 835 са момичета.

Един от подходите за повишаване на мотивацията на изявените млади спортисти са мерките за закрила на деца с изявени дарби в областта на спорта. Министърът на младежта и спорта предоставя закрила на деца с изявени дарби, които са ученици в държавни спортни училища и в частни училища, чрез предоставяне на стипендии и на еднократно финансово подпомагане на основание Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби, както и Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни, общински и частни училища. Изискванията и критериите в двата нормативни документа създават условия за стимулиране на талантливите деца без ограничение по признак пол. Критериите за стимулирането на талантливите деца са уеднаквени за всички ученици, като не се разграничават изискванията относно постигнатите резултати при момичетата и при момчетата. Еднократното финансово подпомагане е в размер до 195 лева. За 2021 година е предоставено еднократно финансово подпомагане на 2 ученици — едно момче от държавно спортно училище и едно момче от частно училище. Стипендията по чл. 10 от Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби е в

размер на 135 лева месечно за срок от 12 месеца. Стипендии за стимулиране на деца с изявени дарби се отпускат на ученици от VIII до XII клас, класирани на състезание до 18-годишна възраст. Министърът на младежта и спорта е предоставил закрила на общо 83 ученици по Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни, общински и частни училища през 2021 година. От тях 75 са ученици в държавни спортни училища — 60 момчета и 15 момичета, а 8 са ученици в частни училища — 6 момчета и 2 момичета.

Въпреки създадените възможности за формиране на позитивно отношение към спорта, развитие на спортния талант при подрастващите и насърчаване към спортна изява на всички деца, независимо от пола, при преглед на данните за закрилата на талантливите деца се отчита по-висок брой на предоставена закрила при момчетата спрямо броя на получилите закрила момичета.

През 2021 г. са одобрени общо 60 проекта по двете национални програми, които администрира Министерство на младежта и спорта за сектор „Младеж". Принципите, залегнали в основите на двете програми се основават на равенство, солидарност, толерантност и недискриминация между всички групи младежи, респективно равенство между половете.

Националната програма за младежта (2021-2025) е един от двата основни инструмента, чрез които Министерството на спорта осъществява непосредствено политика за младежта на територията на Република България. На национално ниво политиките за младите хора се създават и реализират с цел подобряване качеството на живот и на условията за успех на всеки един от тях чрез устойчиви механизми за инвестиране в младежта като значим социален капитал и за мобилизиране на потенциала им в развитието и просперитета на страната ни. Програмата е разработена в отговор на наблюдаваните тенденции по отношение на различни обществени процеси, като основният й приоритет е осигуряване на подкрепяща и насърчаваща среда за личностна, професионална и социална реализация на младите хора в страната. Национална програма за младежта (2021-2025) включва следните тематични области:

- Тематична област 1 ,Неформално обучение за придобиване на умения и ключови компетентности;
- Тематична област 2 „Екология и опазване на околната среда";
- Тематична област 3 „Свободно време, творчество и култура";
- Тематична област 4 „Насърчаване на здравословен начин на живот";
- Тематична област 5 „Толерантност и европейска принадлежност".

Одобрените проектни предложения за 2021 г. са 10 броя. При реализиране на проекти по Програмата, за всяка година от изпълнението й трябва да бъдат обхванати не по-малко

от 16.5% от младите хора в страната съгласно официалните данни на Националния статистически институт за съответните години, като поне $10^0/0$ (десет процента) от тях попадат в групата NEET's (млади хора, които не учат, не работят и не се обучават). Осигурените средства по другия основен инструмент за осъществяване на политиката за младежта — Националната програма за изпълнение на младежки дейности по чл. 10а от Закона за хазарта за 2021 г. са в размер на 5 405 ООО лева. Кандидатстващите за финансиране организации подаваха своите предложения в три направления по следните теми:

- „Превенция на хазартната зависимост сред младите хора";
- „Превенция на различни форми на зависимости" (наркотици, тютюнопушене, алкохол, интернет, онлайн/компютърни игри и др.);
- „Превенция на агресията сред младите хора" (насилие, език на омраза, дискриминация, расизъм и др.); и
- „Насърчаване на здравословен начин на живот".

Процедурата за участие бе със срок на кандидатстване — 27.012021 г., в рамките на която са постъпили 129 проектни предложения. Финансираните проектни предложения съобразно наличния финансов ресурс са 50 броя, както следва:

- Направление 1 —4 проекта;
- Направление 2 — 9 проекта;
- Направление 3 — 37 проекта.

По информация на Съвета за електронни медии (СЕМ) през 2021 г. се проведоха четири предизборни кампании - три пъти за парламент и един път за държавен глава. СЕМ отчита изпълнение на мярка № 50 от Плана трикратно и № 51 еднократно (с втори тур след балотаж). Април 2021 - избори за народни представители - За поредна изборна кампания се отчита **превес на мъжете пред жените в предизборното съдържание.** По информация от ЦИК, от кандидатстващите за народни представители в 45-тото Народно събрание жените са 2073 или 29.67%, а мъжете са 4913 или 70.3%. Данните от участието на мъже и жени в радио- и телевизионните програми също показва значителен превес на мъжете пред жените. Повече подробности по програми в доклада на следния линк https://www.cern.bg/controlbg/1362

➢ **Юли 2021 г. - извънредни избори за народни представители** - В поредна кампания мониторингът отчита превес на мъжете пред жените участници в радио- и телевизионните програми по време на избори. По информация на ЦИК, 3585 са били мъжете кандидати за депутати за извънредния вот и 1494 жените. Избрани депутати са 181 мъже и 59 жени - съотношение, което е в резултат и на картината на участие на двата пола в предизборното медийно съдържание. Може да се заключи, че постигането на равнопоставеност на жените и мъжете в законодателната власт остава добро пожелание, но и важна цел за демократичното българско общество. Повече подробности по програми в доклада на следния линк https://www.cem.bg/controlbg/1371

➢ **Ноември 2021 - избори „две в едно“ - избори за президент и вицепрезидент и извънредни избори за парламент**

Мониторингът за пореден път констатира, че участието на мъжете в предизборното съдържание превишава количествено участието на жените. Съгласно публично обявените кандидатури за президент и вицепрезидент (23 двойки), кандидатите мъже за държавен глава са 191, а жени - 4. Кандидатите за вицепрезидент са 9-ма мъже и 14 жени. По данни на ЦИК за парламентарния вот, от общо 5068

кандидати за народни представители (6306 кандидатури като едно лице може да бъде регистрирано в две листи), жените са 1515 кандидатки (1882 общо кандидатури в двете листи) срещу 3553 мъже кандидати (4424 общо кандидатури в две листи). Повече подробности по програми в доклада на следния линк - https://www.cem.bg/controlbg/1402.

Министерство на транспорта и съобщенията отчита като постигнати резултати през 2021 г. промяната на мисленето по отношение на съществуващи различия във възможностите на мъжете и жените и съзнателното изравняване на броя мъже и жени при изпълнение на различни задачи по хоризонтала и вертикала на структурната верига. При проява на тормоз или насилие взема адекватни дисциплинарни мерки, като извършва вътрешно разследване и безпристрастно изслушване на страните, оказва подкрепа на жертвата/жертвите и при необходимост осигурява психологическа помощ при реинтеграцията им.

По данни на **Министерство на образованието и науката (МОН)** утвърдената численост на персонала в организационните структури и административни звена в Министерството на образованието и науката (МОН) към 31.12.2021 г. е 379 щатни бройки. Към същата дата заетите щатни бройки са 317, като от тях 240 са заети от жени и 77 от мъже. Нормативните документи, както и всички утвърдени . вътрешни правила в областта на човешките ресурси в МОН, не създават предпоставки за неравнопоставеност. на жените и мъжете.

Равнопоставеността на жените и мъжете в областта на научните изследвания е основен приоритет в политиките, свързани с изграждане на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) от неговото стартиране през 2000 г., който цели да се премахнат бариерите пред наемането, задържането и кариерното развитие на жени изследователи и да се премахнат дисбалансите между жените и мъжете при вземането на решения. Този приоритет се запазва и в плановете, на ЕК за новото ЕНП, основано на върхови постижения. В новото ЕНП се насочва по-голямо внимание към участието на жените в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката и се стимулира предприемачеството.

МОН в ролята си на институция, осъществяваща националната политика в областта на науката, и научните изследвания, комуникира и стимулира висшите училища (ВУ) и научните организации (НО) по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете при участието на тези организации в изследователски проекти. Българското законодателство в областта на науката, а именно Законът за насърчаване на научните изследвания и Законът за развитие на академичния състав в Република България, третира равнопоставено жените и мъжете изследователи.

МОН информира регулярно ВУ и НО за обучения от страна на Европейската

комисия по отношение на спазването на равнопоставеността на половете при участието им в Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ (2021 - 2027 г.), както и по отношение на необходимостта от изготвяне на План за равенство на жените и мъжете от тяхна страна.

Сред учените в България е постигнато приблизително равенство на половете, като още през 2015 г. по данни на НСИ жените са 53%, а мъжете - 47% от общия брой изследователи в държавния сектор и в сектор „Висше образование“. В това отношение България е сред водещите, държави в ЕС, поради което в Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (2017 - 2030) не са предвидени специални мерки за повишаване на относителния дял на жените изследователи, но се следи за равномерното разпределение при заемане на различните академични длъжности и ръководни позиции в научните организации. Съгласно излезлите през гази година данни на Националния статистически институт за 2020 г. персоналът, зает с НИРД, е 26 085 души (в еквивалент на пълна заетост), което е с 314 бр. по-малко в сравнение с предходната година. Делът на жените е около 46% от общия персонал, като броят им в еквивалент на пълна заетост е 12 066 души спрямо 12 201 през 2019 година. Запазва се тенденцията за постепенно изравняване на броя на жените и мъжете, занимаващи се с научноизследователска дейност.

Таблица 5. Персонал, зает с НИРД, по критерии и пол – 2020 г.

Категории	*Общо*	*От тях жени*
БРОЙ		
Общо	*35 087*	*16 557*
Изследователи	*23 228*	*10 859*
Друг персонал, зает с НИРД	*11 859*	*5 698*
ЕКВИВАЛЕНТ НА ПЪЛНА ЗАЕТОСТ		
Общо	*26 085*	*12 066*
Изследователи	*16 691*	*7 513*
Друг персонал, зает с НИРД	*9 394*	*4 533*

Наблюдаваната положителна тенденция по отношение на заетите жени в: сектор „Висше образование” в България през 2019 г. се запазва, като броят на жените спрямо общия брой на изследователите в този сектор остава по-висок - от общо 8322 (2019 - 8168) зает персонал с НИРД 4484 (2019-4403) са жени.

Таблица 6. Изследователи по възрастови групи и пол в държавен сектор и сектор висше образование – 2020 година

Възрастови групи	**Държавен сектор**		**Сектор Висше образование**	
	общо	**от тях жени**	**общо**	**от тях**

				жени
Общо	5 088	2 896	8 322	4 484
под 25	88	59	180	100
25-34	550	365	1 613	914
35-44	1 261	753	2 160	1 229
45-54	1 391	804	2 234	1 218
55-64	1 378	749	1 682	862
65 и повече	420	166	453	161

Видно от разпределението по области на науката и през 2020 г. е, че с малки изключения се запазва относително равенство между двата пола, като при повечето области продължава да се наблюдава превес на жените.

Таблица 7. Персонал, зает с НИРД, по области на науката и пол – 2020 година

Области на науката	***Общо***	***От тях жени***
БРОЙ		
Общо	*35 087*	*16 557*
Естествени науки	*5 835*	*3 147*
Технически науки	*14 523*	*4 463*
Медицински и здравни науки	*7 435*	*4 687*
Селскостопански и ветеринарни науки	*2 466*	*1 377*
Обществени науки	*2 907*	*1 655*
Хуманитарни науки и изкуства	*1 921*	*1 228*
ЕКВИВАЛЕНТ НА ПЪЛНА ЗАЕТОСТ		
Общо	*26 085*	*12 066*
Естествени науки	*5 101*	*2 746*
Технически науки	*11 303*	*3 374*
Медицински и здравни науки	*4 573*	*2 896*
Селскостопански и ветеринарни науки	*1 979*	*1 138*
Обществени науки	*1 843*	*1 076*
Хуманитарни науки и изкуства	*1 286*	*836*

По отношение персонала, зает с НИРД с придобита ОНС „Доктор“ и НС „Доктор на науките“, се наблюдава освен леко покачване на общия брои - 9587 спрямо 9287 през 2019 г., но се запазва и превесът на жените - 5136 от общия брой през 2020 г. спрямо 4895 през 2019 г.

Таблица 8. Персонал, зает с НИРД, по степен на образование и пол – 2020 г.

Степен на образование	*Общо*	*От тях жени*
БРОЙ		
Общо	*35 087*	*16 557*
Висше образование	*29 626*	*14 378*
от тях: доктори и доктори на науката	*9 587*	*5 136*
Друго образование	*5 461*	*2 179*
ЕКВИВАЛЕНТ НА ПЪЛНА ЗАЕТОСТ		
Общо	*26 085*	*12 066*
Висше образование	*21 657*	*10 239*
от тях: доктори и доктори на науката	*6 215*	*3 337*
Друго образование	*4 428*	*1 827*

Министерство на образованието и науката отчита, че от 2021 г. със заповед на министъра на образованието и науката е приет План за равнопоставеността на жените и мъжете в Министерството на образованието и науката, който се очаква да допринася за политиките на равнопоставеност и да гарантира тяхното съблюдаване и устойчивост.

В изпълнение на мярка 47 „Провеждане на информационна политика в системата на МОСВ за повишаване на чувствителността на обществото по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете, **Министерството на околната среда и водите** се стреми към провеждане на информационна политика, съобразена с необходимостта от повишаване на обществената чувствителност по отношение на принципа за равнопоставеност на жените и мъжете. През 2021 г. на интернет страницата на ведомството са публикувани 256 съобщения в раздел „Национални новини“ и десетки други информационни материали за състоянието и управлението на околната среда и за проведените публични събития в сектора. Всички публикации, както и всички публични изказвания при провеждане на прояви и събития са издържани съобразно повода и темата в дух на равнопоставеност на жените и мъжете.

В допълнение, през 2021 г. в съответствие с функционалните си компетентности, МОСВ отчита и участието си със свои представители в работата на Националния съвет по равнопоставеността на жените и мъжете равнопоставеност на жените и мъжете“.

Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет отчита изпълнението на политики и мерки в областта на търсещите международна закрила, като взема предвид тяхното особено положение. Мерките, които се прилагат, имат за цел да гарантират адаптацията на търсещите международна закрила, както и да предотвратят всякакви форми на експлоатация, малтретиране, насилие или дискриминация.

Идентифицирането на специалните нужди на търсещите закрила лица започва на възможно най-ранен етап - при регистрация и провеждане на задължителния медицински

преглед в здравните кабинети на ДАБ при МС, което дава възможност за незабавни действия за насочване към специализирани грижи и услуги. Преценката за риска от насилие се извършва от служителите в процеса на регистрация, настаняване, медицинско изследване, провеждане на социално интервю и при провеждане на производството за предоставяне на международна закрила по реда на ЗУБ. Социалните експерти провеждат групови информационни сесии и индивидуални консултации с настанените в центровете на ДАБ жени и мъже с цел превенция от злоупотреба и насилие основано на пола. В териториалните поделения на ДАБ при МС са поставени специално разработени брошури от Международната организация по миграция относно трафика на хора и доброволното завръщане, които са преведени на различни езици - пащу, дари, арабски, фарси и английски език. Също така има и разположени екрани, на които се прожектират 4 филма с информация за превенцията на трафик на хора на следните теми: Трафик на хора с цел трудова експлоатация; Трафик на хора с цел сексуална експлоатация; Закрила на непридружени деца, жертви на трафик на хора и Обща информация по проблемите на трафика на хора и закрилата, която се предоставя от официалните институции. Филмите са предоставени от Националната комисия за борба с трафика на хора и са в пакет с други информационни материали, презентирани постоянно в ТП на ДАБ при МС, с цел информиране и превенция на случаи на трафик.

Мерките за закрила, които са съобразени с техните специфични потребности, включват: достъп до безопасно място за живеене и грижи; при заявено желание от страна на жените, може да им бъде осигурен преводач и интервюист от същия пол; предоставяне на подходящи здравни, социални и психологически грижи; достъп до образование и обучение по български език; неформално образование и културен обмен; достъп до механизъм за жалби; правни съвети; преводач и др.

Във взаимодействие с УНИЦЕФ, ВКБООН и др. организации по отношение подобряване на положението на жените и мъжете, ***търсещи*** международна закрила в Република България, Агенцията работи в сферата на обмен на добри практики, сътрудничество и комуникация с отговорните за защитата и утвърждаването на техните права национални институции, представители на местното самоуправление и неправителствения сектор..

През 2021 г. ДАБ при МС актуализира Стандартните оперативни процедури за превенция и реакция при сексуалното и свързано с пола насилие (СОП при ССПН). Те са разработени през 2008 г. от ДАБ при МС. Актуализацията им се осъществи от работна група с участие на ВКБООН и ДАЗД. Процедурите осигуряват ясна система за уведомяване и насочване с цел преживелите или свидетелите на ССПН да бъдат информирани как да реагират. Обменът на информация, координацията и последващите действия в такива

случаи се осъществяват редовно.

Процедурата за преживяното насилие от страна на търсещите международна закрила е включена в Стандартните оперативни процедури за превенция и реакция при сексуално и свързано с пола насилие.

През 2021 г. ДАБ при МС оказа съдействие за изпълнение на проекти, касаещи насилието, основано на пола, като: ***Действие срещу насилието, основано на пола, над жени и деца, търсещи закрила и мигранти*** изпълняван от фондация „Мисия Крилe“, подкрепен от УНИЦЕФ - България и финансиран от Департамента на САЩ. Основната му цел е да се повиши информираността на лица, търсещи международна закрила и бежанци относно насилието, основано на пола и техните права в българското общество, българските обществени норми и да улесни техният достъп до налични услуги и институции, оказващи подкрепа в случаи на насилие, основано на пола.Друг проект, осъществен в териториалните поделения на ДАБ през 2021 г. е „ SAVE - Speak out against violence“ - фаза 3, изпълняван от Съвета на жените бежанки в България, финансиран от УНИЦЕ. Дейностите включват: насочване към случаите на насилие, основано на пола и др. видове насилие, чрез директни програми; групови сесии по въпросите на равенство между половете и повишаване на осведомеността на търсещите закрила относно насилието, основано на пола.

Министерство на отбраната докладва, че поддържа рубрика на български и английски език „Равнопоставеност”/„Gender” в електронната страница на МО, която се осъвременява с актуални документи по темата. Продължи и националната кампания „Бъди войник“. Водената информационна политика през 2021 г поддържа балансираното представяне на жени и мъже военнослужещи при взаимодействието на МО със СМИ.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработването и провеждането на политики е основна функция на държавното управление и осигурява нормалното функциониране и развитие на държавата.

През годините в България постепенно е изградена правна, институционална и стратегическа рамка на политиката по равнопоставеност на жените и мъжете, формиран е управленски, експертен и координационен капацитет.

Целта на провеждането на последователна политика е насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете във всички области на живота. Държавната политика по равнопоставеност има хоризонтален характер и обединява действията на централните и териториалните органи на изпълнителната власт на всички нива. Тя е

съобразена с националната специфика и произтичащите ангажименти от международните договори, по които България е страна.

Провеждането на държавната политика в областта на равните възможности и равното третиране на всички граждани на територията на Република България е съвместно дело и отговорност. То изисква общи и съгласувани действия на всички отговорни институции в партньорство с бизнеса, гражданските организации, социалните партньори, академичната общност.

Секретариатът на НСРЖМ изказва благодарност на представителите на всички институции и организации членове на НСРЖМ, на националните и областни координатори по равнопоставеност на жените и мъжете, на колегите от МТСП, за ползотворното сътрудничество през 2021 г., като изразява увереност, че то ще продължи през следващите години.